

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

**КОНСТРУКТИВНА ГЕОГРАФІЯ ТА РАЦІОНАЛЬНЕ
ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ**

НАУКОВИЙ ЗБІРНИК

Заснований у 2012 р.

Випуск 11 (5) частина 2

Київ – 2014

УДК 911.3: 796.5 (100) (477)
ББК 65.04

РЕЦЕНЗЕНТИ: Шищенко П.Г., чл.-кор. АПНУ, д. геогр. н., проф., засл. діяч науки і техніки; Масляк П.О., д. геогр. н., проф.

Конструктивна географія та раціональне використання природних ресурсів: Наук. зб./ Ред. кол.: Я.Б. Олійник (відп. ред.) та ін. – К.: Екотур-інфо, 2014 (5) частина 2. – Вип. 11. – 262с.

У збірнику висвітлено актуальні питання географії рекреації та туризму, географії України та географічного краєзнавства, конструктивної географії та раціонального використання природних ресурсів. Для фахівців сфери планування природокористування та охорони природи, організації подорожей та екскурсій, наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів.

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ РЕДАКТОР – Олійник Я.Б., чл.-кор. АПНУ, д. екон. н., проф., засл. діяч науки і техніки (відп. ред.)

ЗАСТУПНИК ВІДПОВІДАЛЬНОГО РЕДАКТОРА – Дмитрук О.Ю., д. геогр. н., проф.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ: Аріон О.В. к. геогр. н., доц., (відп. секретар); Бейдик О.О., д. геогр. н., проф.; Герасименко Н.П., д. геогр. н., проф.; Гродзинський М.Д. акад. НАНУ, д. геогр. н., проф.; Доценко Л.М., д. геогр. н., проф.; Любіцева О.О., д. геогр. н., проф.; Мезенцев К.В., д. геогр. н., проф.; Самойленко В.М., д. геогр. н., проф.; Смирнов І.Г., д. геогр. н., проф.; Сніжко С.І., д. геогр. н., проф.; Хільчевський В.К., д. геогр. н., проф., засл. діяч науки і техніки; Яценко Б.П., д. геогр. н., проф.

АДРЕСА РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ: м. Київ, МСП-680, проспект Глушкова, 2-а. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, географічний факультет, кафедра географії України, тел. 521-33-72.

Рекомендовано до друку Вченою радою географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка 10 червня 2014 р., протокол № 6.

Автори опублікованих матеріалів несуть відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат та інших відомостей.

© Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2014
© Еко Тур Інфо, 2014

ЦЕНТРИ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ РОЗВИТКУ

У статті розглядаються центри сільського зеленого туризму у Херсонській області, наведені конкретні приклади закладів розміщення для користувачів послуг сільського зеленого туризму. Зокрема, визначено пріоритетність розвитку сільського зеленого туризму у регіоні, що зумовлена певними обставинами. Наведено перелік послуг, які пропонують господарі садиб.

Ключові слова: сільський зелений туризм, природа, сфера туризму, регіон, послуги, садиба.

ЦЕНТРЫ СЕЛЬСКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМА В ХЕРСОНСКОЙ ОБЛАСТИ И ПЕРСПЕКТИВЫ ИХ РАЗВИТИЯ

В статье рассматриваются центры сельского зеленого туризма в Херсонской области, приведены конкретные примеры средств размещения для пользователей услуг сельского зеленого туризма. В частности, определена приоритетность развития сельского зеленого туризма в регионе, обусловленной определенными обстоятельствами. Приведен перечень услуг, которые предлагают хозяева усадеб.

Ключевые слова: сельский зеленый туризм, природа, сфера туризма, регион, услуги, усадьба.

CENTERS OF RURAL GREEN TOURISM IN THE KHERSON REGION AND THEIR DEVELOPMENT PRIORITY

The article considers the centers of rural green tourism in the Kherson region, specific examples of accommodation for service users rural tourism. In particular, the prioritized development of rural tourism in the region, due to certain circumstances. Is a list of services that offer owners green building(homestead).

Keywords: rural green tourism, nature, tourism, region, services, green building(homestead).

Постановка проблеми. Розвиток сільського зеленого туризму потребує

розуміння населення, зокрема, усіх хто приймає участь у даній діяльності сутності власне поняття та складових, на які він спирається, чим саме можна зацікавити туриста та бути впевненому у перспективах даного виду діяльності. Відповідно метою цього дослідження є розкриття сутності поняття, розгляд позитивних та негативних аспектів розвитку, виділення територій, що становлять найбільший інтерес у сфері сільського зеленого туризму. Об'єктом дослідження в рамках даної публікації є сільський зелений туризм, як вид туризму, а предметом дослідження є сучасний стан, ймовірні напрямки розвитку та потенційні центри сільського зеленого туризму у Херсонській області. До завдань належить оцінювання потенціалу території, а саме велика увага приділяється території Херсонської області спрямованої для використання у сільському зеленому туризмі, розгляд цінностей сільського зеленого туризму та його розвиток.

Аналіз основних джерел. Хоча сфері туризму присвячено великий обсяг ґрунтовних праць, їх перелік у сфері сільського зеленого туризму порівняно невеликий. Так, можуть бути згадані праці А.Зіемеле, Ю.Зінько, М.Рутинський, велике значення відіграє серія журналів «Туризм сільський зелений», а також статті Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму. Ще меншою є увага до перспектив розвитку сільського зеленого туризму. Ще й досі не існує чіткого поняття «сільського зеленого туризму» серед науковців. Додамо, що сільський зелений туризм порівняно молодий вид туризму, тому деякі аспекти в цій галузі залишаються поза увагою дослідників.

Викладення основного матеріалу. Завдяки умовам, які склалися на Херсонщині, відпочинок до душі знайде тут навіть найвибагливіший екотурист. Проаналізувавши послуги та розваги, які надають господарі «зелених» садиб, крім розміщення та харчування, узагальнивши отримали наступні:

- спортивні та дитячі майданчики;
- всі види полювання(фото-, підводне, тихе, з арбалетом, традиційне);
- рибалка;

-купання у водоймах(залежно від місце розташування садиби може бути річка,озеро,затока,море);

-збирання грибів та лікарських рослин;

-катання на бричці з конями та верхова їзда;

-доїння корови;

-прасування білизни старовинною праскою;

-носіння відер з коромислом;

-посидіти за веретеном;

-постіряти з рогаток;

-праця на городі;

-відвідування коваля;

-відпочинок на сіннику;

-прокат човнів,катамаранів та квадроциклів;

-альтанки для смаження шашлику,тощо на будь-який смак;

-зоокуточки;

-туристичні(VELO-,піші,кінні,водні) та піші маршрути;

-екскурсії;

-майстер класи з плетіння ляльок та вироблення інших сувенірів.

Таким чином розглянемо деякі з садиб,де пропонують ті чи інші послуги.

В Іванівці є можливість їздити на полювання та рибалку, купатися в Ягорлицькій затоці, збирати гриби й лікарські трави,доїти сусідську корову,кататися на бричці з конями.

Усі розваги розраховані на те, що людина сама спробує щось зробити,а не просто дивитиметься. Великій компанії сподобається альтанка,поруч з якою можна смажити шашлики або варити на вогнищі юшку,а закоханій парочці – затишні куточки серед хмелю й очерету. Господиням буде цікаво спробувати прасувати білизну старовинною металевою праскою на вугіллі,носити відра з коромислом,посидіти за веретеном,або збити вершкове масло в дерев'яній маслобійці. Чоловіки із задоволенням зможуть постріляти із рогатки,займаються спеціальними козацькими вправами на спритність і

силу, або просто працюють на городі чи допомагають сусідам складати сіно. Як відомо, здорова праця на свіжому повітрі дає відпочинок втомленій голові. Після цього особливо приємно поласувати місцевими степовими стравами, які іноземці вважають справжньою екзотикою чи смачно поласувати свіжими овочами та фруктами з городу.

В електронній версії журналу «Сільський зелений туризм» згадується також про стрімкий розвиток цього виду відпочинку у Херсонській області.

В області розроблено новий проект - кластер "Зелені хутори Таврії", який передбачає відпочинок, спілкування з природою та її охорону туристами, що втомились від міського шуму, прагнуть пізнати навколишній світ, історію рідного краю, традиції предків. Проект частково реалізований. Загальна площа 100 га. Включає в себе об'єднання 45 островів, які спеціалізуються на певному виді народного промислу, де кожен відпочиваючий зможе обрати заняття собі до вподоби. Хутори будуть мати цікаві назви: Ковальський, Гончарний, Козацький, Рибаський, Казковий, Циганський та ін. Основною концепцією проекту є гармонійне об'єднання культурно-просвітницької, екологічної і розважально-ігрової складової на базі синтезу історії краю, екології і сучасного мистецтва для розвитку туризму.[2]

с. Гола Пристань, «Чайка» - рекреаційний комплекс розташований на березі річки Чайка. Крім стилізованого під XIX ст. готелю тут є: кафе, музей українського побуту, причал, волейбольний майданчик, басейн, альтанка. Можуть запропонувати відпочити на сіннику. До моря - година їзди.

Комплекс сімейного відпочинку та риболовлі еко-парк «Всього Свого» розташований в мальовничому місці - *селі Мала Кардашинка*. Крім рибалки, кожен може - відчувати себе в ролі воїна чи середньовічного ремісника; постріляти з лука; покидати ножі і сулиці; покуштувати легендарних наїдків; дізнатися багато цікавих фактів з життя середньовічних слов'ян.

м. Таврійськ-турбаза «Славутич» пропонує до послуг туриста: великий теніс, міні футбол з штучним покриттям поля, волейбол, баскетбол, настільний теніс, більярд з професійними столами, та інші види спорту. Є прокат човнів і

катамаранів, на яких можна порибалити, а так само поплавати серед латаття, очерету, мальовничих острівців у плавнях Каховського водосховища. На островах можна побачити рідкісних птахів, деякі зустрічаються тільки в нашому регіоні і занесені до Червоної Книги. У створеному «Пташиному дворіку» проживають: страуси ЕМО, цесарки, павичі, перепілки, декоративні курочки та інші птахи, є три фонтани, ставок з лебедями, невеликий музей з будинком мірошника зі старовинним начинням і предметами побуту. Турист зможе, насолодитися смачною місцевою кухнею, за бажанням самостійно приготувати юшку, шурпу, шашлики і т.п. Для дітей на базі є дитячий майданчик.

м. Дюрупинськ - база зеленого туризму «Чумацька криниця» знаходиться в лісі серед кримської сосни і функціонує цілий рік.

Пропонує відпочинок у поєднанні з катанням на конях, квадроциклах і екскурсіями в Олешківську пустелю і заповідник «Буркути».

Білозерський р-н, *с Велетенське* – садиба «Рибачий стан». Розташована нижче села Велетенське на самому березі Пониззя Дніпра. Територія садиби доглянута з місцями для відпочинку за межами будинку. Дерев'яні альтанки і лавки гармонійно поєднуються з дикою природою.

Наступна садиба знаходиться в мальовничому місці на березі Дніпро - Бузького лиману *сел. Станіслав* Білозерського району Херсонської області. Садиба розташована на височині, на видовому місці, з двох сторін вид на Дніпро-Бузький лиман. У 300 метрів від садиби внизу узбережжя з пляжами. Чудова риболовля та полювання в дельті Дніпра і на лимані. Є зоокуточок: павичі, голуби, фазани, сад.

Туристичний комплекс «Олександр» у с. Горностаївка чудове місце для любителів порибалити. Найрізноманітніші види риби: лящ, товстолоб, короп, річковий бичок, карась, судак, сом, білий амур.

Запрошує туристів садиба «Білозір'я» у с. Новотягинка. До послуг відвідувачів спортивні майданчики, сауна, пляж з водними атракціонами, водяна станція з моторними човнами, катерами, понад 20 туристичних (вело, кінних,

піших, водних) та екскурсійних маршрутів. На туриста чекає рибалка, юшка, всі види полювання (фото-, підводне, тихе, з арбалетом, традиційне). Для любителів екстриму – чудові умови для дельта – і парапланеризму, переходу на байдарках, каяках, плотах.[4]

Кожен відпочиваючий зможе вибрати, де йому відпочивати і чим займатися. Городяни із задоволенням приїздять до маленького затишного села, живуть у хатках із солом'яною стріхою та вчаться доїти корів. Для них буденна сільська праця – це відпочинок. Тут немає галасу машин і людського натовпу. Тут душа відпочиває по-справжньому. Беручи за основу кількість зелених садиб у адміністративних районах області, (табл.1) ми отримали карту, на якій можна побачити де саме розвиток дістав швидких темпів, а де не зовсім.(рис.1)

Таблиця 1.

Кількість «зелених» садиб в районах Херсонщини [6]

Район	Кількість садиб	Назва садиби
Голопристанський	12	«Чайка» (рекреаційний комплекс), «Зелені хутори Таврії» (історико-розважальний комплекс), «Марійчина садиба», «Збур'ївські грибниці», «Червоні озера», «Лукомор'я», «Чумацький Шлях», «Красна горниця», «Мій Сад», «Всього свого», «Любашин хутір», «Кардашинські гайки»
Білозерський	4	«Рибачий Стан», «Усадьба Некрасових», «Білозір'я», «Білі зорі»
Бериславський	1	«У діда Карася»,
Великоолександрівський	1	«Оазис в полі»
Горностаївський	1	«Олександр»(комплекс)
Генічеський	4	«У баби Параски», «Зелена гавань», «У Олени», «Квітуча»

Каланчакський	4	«Щедра криниця», «У сестер», «Мисливська хата», «Хорли»
Каховський	1	«Славутич»
Скадовський	1	«Джарилгач»
Чаплинський	3	«Соснова», «Кани», «Рожеві береги»
Цюрупинський	2	«Чумацька криниця», «Камишові острови»

Так, м'який клімат, мальовничі ландшафти, цікава історико-культурна спадщина створює гарні умови для організації різнобічного відпочинку й туризму в сільських місцевостях області. На жаль, ми спостерігаємо, що не вся територія області однаково залучена до сфери діяльності сільського зеленого туризму. Але вже в багатьох селах, розвиток даного виду відпочинку є на досить високому рівні, садиби можуть задовольнити майже всі потреби туристів. Наведені конкретні приклади центрів розвитку сільського зеленого туризму дійсно стверджують, що цей вид відпочинку існує і вартий уваги. На основі даних із журналу «Сільський зелений туризм» та районних сайтів державних адміністрацій, зібравши докупи інформацію, було створено карту «Кількість «зелених» садиб в районах Херсонщини» (рис.1).

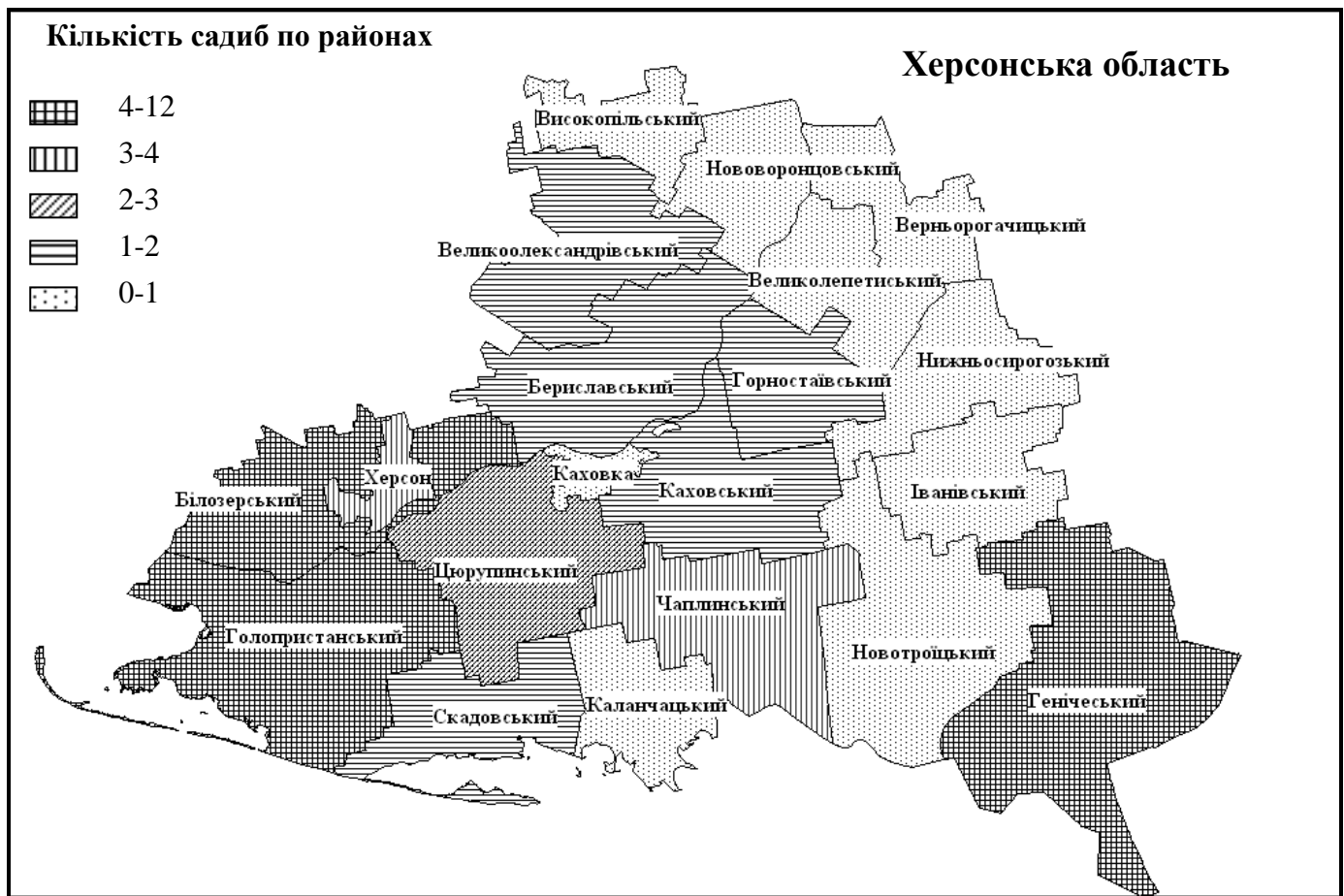

Рис 1. Кількість «зелених» садиб по районах Херсонщини [6]

Розвиток сільського туризму – вдале вирішення багатьох проблем, які сьогодні є актуальними для мешканців сіл та суспільства загалом, а саме спрямований на охорону та розвиток природи та культурно-історичної спадщини, на сприяння міжетнічній толерантності та залученню людей до активної участі у вирішенні власних фінансових проблем, сприяння працевлаштуванню безробітних, а також подолання характерного для України сезонного характеру туристського продукту.

Напрацьовані на сьогодні стратегії розвитку сільського зеленого туризму, націлені на вирішення соціально-економічних, екологічних і етнокультурних проблем сільських місцевостей, вимагають чіткого планування на рівні районів та окремих сільських громад. Важливою частиною планування є ефективне втілення у життя "пілотних" проектів сільського відпочинку, які здійснює обласне представництво Співки сприяння розвитку сільського зеленого туризму.

На сьогодні, розвиток сільського зеленого туризму набрав швидких обертів. З'являються нові садиби, маршрути, розваги. Вже існуючих об'єктів зеленого туризму в області близько 40. Серед них можна виділити комплекс сімейного відпочинку та рибалки «Кардашинські гайки», що знаходяться у Малій Кардашинці, базу відпочинку «Чайка» у місті Гола Пристань, неподалік від Голої Пристані – «Зелені хутори Таврії», порівняно молодий туристичний комплекс, «Марійчину садибу», що знаходиться у селищі Іванівка, садибу «Рибальський стан», що розташована нижче селища Велетенське, базу зеленого туризму «Чумацька криниця» та інші. Кожне з цих місць мають свій неповторний інтер'єр та різноманітну організацію відпочинку. Пріоритетним напрямком розвитку зеленого туризму є пошук та створення нових привабливих об'єктів та маршрутів, шляхом проведення комплексних ландшафтно-екологічних досліджень територій привабливих для організації туризму.

На розвиток туризму в Херсонській області впливає кілька чинників, зокрема:

- недостатність методичної та організаційної підтримки підприємництва туристичної галузі;

- невеликі обсяги інвестицій у розвиток матеріальної бази;

- рівень комфорту більшості готелів, пансіонатів та будинків відпочинку в області не відповідає світовим стандартам;

- незадовільний стан сервісної та інформаційної інфраструктури галузі;

- низька якість автомобільних доріг.

Насамперед, ці та інші проблеми має розв'язати державна програма. Передбачено створити умови для залучення іноземних і вітчизняних інвестиційних та кредитних коштів для розвитку матеріально-технічної бази туристичної галузі шляхом розробки і впровадження механізмів залучення та розподілу позабюджетних коштів. До 2015 року планується розробити і виконати проект інвестиційної програми розбудови інфраструктури туризму.[1]

В області створена ефективна інформаційна підтримка туристичного бізнесу. Планується створення туристично-інформаційного довідника, як для споживачів послуг так і для інвесторів. Також проводяться різноманітні форуми, регіональні виставки, конференції, фестивалі (Чорноморські ігри у місті Скадовськ, Купальські зорі у місті Гола Пристань), семінари та інші заходи, з метою формування іміджу Херсонщини як регіону з економікою, привабливою для міжнародних інвестицій та туризму.

За даними Херсонської обласної адміністрації у квітні 2012 року на Херсонщині проходив II Міжнародний туристичний форум «Розвиток екологічного туризму в країнах Чорноморського басейну: ресурси та інновації». Під час Форуму представники з України та з країн ближнього зарубіжжя дізналися про туристично-рекреаційний потенціал Херсонщини.

Зокрема, було підписано 8 меморандумів із представниками іноземних країн, обласних адміністрацій і державних установ України. [5]

Слід додати про модель розвитку сільського зеленого туризму кооперативу "Оберіг Херсонщини", створений активістами кредитної спілки "Громада" у 2003 році, яка відіграла важливу роль у становленні цього виду туризму в області. Завдяки тісній співпраці кредитної спілки "Громада" з Міжнародною Фінансовою Корпорацією (IFC), а також з канадською програмою FARM було впроваджено проект "Розвиток села шляхом кредитної кооперації", в якому розвиток сільського зеленого туризму є однією з чотирьох соціальних програм. Саме завдяки цій співпраці члени кредитної спілки та кооперативу мали можливість навчатися та співпрацювати з іноземними експертами зі Швеції та Канади.

Успішний розвиток сільського зеленого туризму на Херсонщині обумовлений також підтримкою та співпрацею кооперативу "Оберіг Херсонщини" зі своїми українськими партнерами: на всеукраїнському рівні - зі Спілкою сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні та Асоціацією сільськогосподарських дорадчих служб України; на обласному рівні - з кредитною спілкою "Громада", Дорадчою службою Громади та

громадською організацією "Дитячий рух "4Н". У відповідь на потреби сільського населення були розроблені спільні програми та проекти, які сприяли диверсифікації сільськогосподарської діяльності, та дозволили селянам отримати дохід від альтернативних видів бізнесу у туристичній сфері. Основними напрямками співпраці були обрані:

- фінансування проектів з розвитку супутніх до туризму видів бізнесу у сільській місцевості кредитною спілкою "Громада";

- організація та проведення навчальних семінарів, на яких селяни отримували необхідні знання та навички з організації та ведення туристичного бізнесу від Дорадчої служби Громади;

- розвиток лідерських навичок сільської молоді завдяки спільним навчальним проектам клубів та членів кооперативу, які стосуються збереження екології та культурно-історичної спадщини Херсонщини.

Мета співпраці полягала у створенні такої моделі сталого розвитку сільського туризму, яка сприяла би розвитку альтернативних видів бізнесу в селі та впливала би на економічний, соціальний, культурний та екологічний розвиток сільських громад.

Роботу було розпочато у 2003 році, почавши з аналізу перспектив розвитку сільського туризму на Херсонщині, який показав, що сільські мешканці не готові до прийому туристів. Низький рівень умов сільського життя є непривабливим для туристів. У той же час, відсутність туристів не дає можливості селянам отримати додатковий дохід, за рахунок якого вони змогли б облаштувати садиби та удосконалити свої послуги. Утворилося замкнене коло. Для розвитку сільського зеленого туризму не існує стандартних шляхів вирішення проблем. У результаті пошуку простих та ефективних рішень, членами кооперативу "Оберіг Херсонщини" була обрана стратегія розвитку сільських фестивалів та одноденних сільських туристичних маршрутів, на яких селяни могли би пропонувати різноманітні послуги, крім проживання: екскурсії, харчування, перевезення, сувеніри, фольклор та інші супутні до

туризму послуги. Та головне, вони могли б отримати перший досвід та дохід від прийому туристів.

Першим кроком було створення нових сільських туристичних продуктів, які поєднують в собі історичну, культурну, природну спадщину та мають позитивний вплив на навколишнє середовище. Яскравим прикладом такого поєднання став одноденний сільський туристичний маршрут "Старовинний соляний промисел" у селі Геройське.

Під час проведення в селі перших семінарів з розвитку сільського зеленого туризму були виявлені лідери, проведена інвентаризація місцевості села (вікові хати під стріхами з комишу, старовинний православний храм, рибацький та комишевий промисли, Чорноморський Біосферний заповідник, Дніпро-Бузький лиман) та виявлена "родзинка" майбутнього сільського туристичного маршруту - унікальний старовинний козацький сольовий промисел. Сільські господарі, які зацікавилися новим для себе бізнесом та були задіяні на туристичному маршруті, отримали необхідні знання від спеціалістів дорадчої служби «Громади», а у разі потреби - позики від кредитної спілки "Громада".

Відомо, що недостатньо створити чудовий туристичний маршрут, треба ще забезпечити ринок для цього продукту, а для туристів - ефективну інформацію про цей продукт. Тому, щоб дати поштовх для розвитку нових маршрутів, кредитна спілка "Громада" за власний рахунок щомісяця проводила рекламні туристичні тури для своїх членів, що проживають у місті Херсоні. Ці тури зацікавили інших туристів, які вже були готові платити за такі послуги. Так партнерство з кредитною спілкою та дорадчою службою сприяло формуванню нових сільських туристичних маршрутів. Селяни почали отримувати доходи та повірили в успіх і в сільський туризм. Тому кооператив спроможний створювати та розвивати нові туристичні маршрути та фестивалі. Подібна модель розвитку сільського зеленого туризму була впроваджена кооперативом в п'яти селах Херсонщини.

Другим кроком стала продумана інформаційно-публіцистична компанія. Протягом наступних років члени кооперативу активно приймали участь у всіх

міжнародних, всеукраїнських та обласних заходах (семінарах, форумах, виставках, конференціях) з розвитку сільського туризму, популяризуючи себе та переймаючи кращий досвід партнерів.

Видавали вісник "Оберіг Херсонщини", де розповідали про кращий міжнародний досвід та місцеві досягнення. Також видані кілька путівників з сільськими туристичними маршрутами та фестивалями на Херсонщині.

Згодом було вирішено, мати регулярне видання, орієнтоване на зміну бачення та ставлення місцевого населення до сільського туризму, в якому б у комплексі були представлені сільські екскурсійні маршрути області, гостинні оселі сільського туризму, багата українська спадщина, історико-культурні надбання, курортні та рекреаційні можливості Херсонщини. Так з'явився на світ щорічний путівник "Оберіг Херсонщини - гід в історію та пригоди по еко-музею".

За чотири роки членами кооперативу започатковано 4 щорічних сільських фестивалі: Солі та риби, Старі Баби, Дніпро-Бузькі вечорниці, Рибальченська толока та розроблено 5 сільських туристичних маршрутів: Старовинний соляний промисел, Червоний маяк, Олександрівські скелі, Горностаївські святині, Заповідний лиман. Ці маршрути мають унікальні характеристики різних куточків Херсонщини та активно підтримуються на місцевому рівні. Досвід показав, що села, в яких працює кредитна спілка "Громада", кооператив "Оберіг Херсонщини", Дорадча служба Громади, активно розвиваються. Сільське кредитування та розвиток сільського зеленого туризму розширюють сферу зайнятості сільського населення, особливо жінок та молоді, і дають селянам можливість додаткового заробітку.

Сільські туристичні маршрути активно відвідуються не тільки міськими туристами Херсонщини, але й туристами з інших куточків України та близького зарубіжжя. Дана модель розвитку сільського зеленого туризму досягла успіху. Її особливістю є те, що базується вона на партнерстві багатьох громадських організацій. [3]

За останні роки багато уваги приділяється розвитку туристичної галузі з боку місцевих органів влади, але ж недостатнє фінансування не дає можливості втілювати реалізацію усіх напрямів туристичної діяльності в повному обсязі.

Говорячи про економічний розвиток Херсонської області, не варто забувати і про екологічний аспект, - на цьому наголошує начальник Державного Управління охорони навколишнього природного середовища в Херсонській області Олег Предместніков.

Він наголошує на тому, що варто приділити увагу таким проблемам як: підтоплення населених пунктів, руйнування берегового укріплення, стихійні сміттєзвалища, водопостачання і т.д. В області вже працюють в цьому напрямку і уже розпочали створення екологічних паспортів кожного району Херсонської області з метою виявлення реальної екологічної ситуації для того, аби вирішити першочергові екологічні проблеми. Так, у жовтні було розпочато діяльність робочої групи зі створення такого екопаспорту у Білозерському районі. [4]

Нагадаємо, що екологія стосується будь-якої сфери життєдіяльності кожного з нас, і туристична інфраструктура не стала винятком. Мається на увазі не лише елементи побутового сервісу, а й можливості рекреаційного, атракційного, екскурсійного характеру.

Додамо, що успіх розвитку туристичної галузі на Херсонщині залежатиме від таких невід'ємних компонентів зеленого туризму, як взаємодія з місцевим населенням та створення сприятливих економічних умов для районів Херсонської області, які відвідуються. Особливо важливим є питання просування, як в Україні, так і в області самої ідеї сільського туризму в цілому.

Підводячи підсумки, щодо стану сільського зеленого туризму в Херсонській області можна визначити наступні перспективні задачі розвитку як сільського зеленого, так і - водного, рекреаційного та інших видів туризму в регіоні:

- 1.підвищення якості надання комплексної туристичної послуги;

2. створення нових об'єктів, маршрутів привабливих у сфері туризму в регіоні;

3. створення сприятливих умов для інвесторів;

4. поліпшення умов перебування у закладах розміщення;

5. створення на автомобільних шляхах та маршрутах закладів, що надають санітарно-гігієнічні послуги;

6. створення інформаційної підтримки туристичного бізнесу в регіоні, країні, за кордоном;

7. впровадження програми туристичної освіти для підготовки професійних кадрів в сфері туристичного бізнесу;

8. проведення різноманітних культурних заходів, що сприятимуть формуванню туристичної свідомості та поведінки;

9. створення системи страхування та захисту туристів;

10. проведення аналізу діяльності організацій, що надають туристичні послуги на ринку;[7]

Завдяки сформованим умовам та потужній ресурсній базі (природні умови, історико-культурні, матеріальні, людські), туризм може й повинен стати одним з найефективніших засобів одержання прибутків, стимулювання ринкових відносин, активного впливу на розвиток сумісних галузей економіки, зайнятості населення, підвищення культурного рівня та добробуту сільського населення, на території Херсонщини, що у свою чергу призведе до відродження інтересу до рідної країни.

Висновки та пропозиції. Сільський зелений туризм – корисний як для відпочиваючих, так і для господарів – селян, сільських громад, регіонів і держави в цілому, сприяє розвитку багатьох пов'язаних з ним галузей економіки. Його розвиток також сприятиме збереженню селянства як носія української ідентичності, культури і духовності, це додаткові можливості для популяризації української культури, поширення знань та інформації про історичні, природні, етнографічні особливості України, що заслуговує на всіляку підтримку з боку держави. Створюють все нові і нові атракції аби

заохотити туристів. Тому, на сьогодні, цей вид має тенденцію до збільшення відвідувачів. На прикладі Херсонщини ми переконались, що цей вид туризму вартий уваги, в області вже створено ряд програм щодо розвитку, а саме це підготовка (лекції та тренінги) для суб'єктів сільського зеленого туризму, будівництво нових хуторів, достатня увага приділяється і екологічному стану регіону.

Загалом, для забезпечення пріоритетності розвитку сільського зеленого туризму як у Херсонській області, так і в Україні вбачається доцільним:

- упорядкувати нормативно-правову базу прийняттям Верховною Радою закону прямої дії «Про сільський зелений туризм» та Постанови Кабінету Міністрів з питань стандартизації його діяльності «Послуги туристичні. Туризм сільський зелений. Основні вимоги»;

- розробити регіональні програми розвитку сільського зеленого туризму з інтеграцією їх до Програми розвитку сільського зеленого туризму в Україні, яку має затвердити Уряд держави;

- визначити методологію розроблення та впровадження моніторингу досягнення цільових показників зазначених програм на регіональному та загальнодержавному рівнях;

- завершити реформування системи державної статистики, провести її технічне переоснащення, зокрема, для забезпечення формування електронних систем моніторингу регіональних та державної програм розвитку сільського зеленого туризму;

- створити інфраструктури державної фінансово-кредитної підтримки розвитку сільського зеленого туризму;

- організувати вивчення потреб ринку послуг сільського зеленого туризму у фахівцях і врегулювати чисельність їх набору у вищі навчальні заклади на основі державного замовлення за цільовими напрямками регіонів; створити в системі навчальних закладів різного рівня курси перепідготовки кадрів для цієї сфери туризму;

- створити систему інформаційно-аналітичного забезпечення сфери туризму, зокрема і сільського зеленого туризму, як складової державної інформаційної системи;

- делегувати Спілці сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні, як органу фахового і громадського самоврядування, повноваження щодо розробки та впровадження загальноукраїнських стандартів сільського зеленого туризму, а також здійснення зовнішнього незалежного моніторингу державної та регіональних програм розвитку сільського зеленого туризму.

Кожний з наведених напрямів забезпечення пріоритетності розвитку сільського зеленого туризму в Україні потребує посилення регуляторної функції держави, що має спиратися на результати попередніх науково-дослідних розробок, але не менш важливим є і хист самих господарів садиб.

1. *Обласна програма розвитку туризму та курортів у Херсонській області на 2011-2015 роки.*;

2. *Астана Зіемеле. Аналіз сучасного стану та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні//Туризм сільський зелений .- 2004.-№1.*;

3. *Журнал туризм сільський зелений , - 2007.-К.*;

4. *<http://uct.artkavun.kherson.ua/> - Управління культури Херсонської обласної адміністрації - [Електронний ресурс];*

5. *<http://www.oda.kherson.ua/> - Сайт Херсонської обласної державної адміністрації - [Електронний ресурс];*

6. *<http://kyltyra.pp.ua/> - відділи культури державних районних адміністрацій Херсонської області - [Електронний ресурс];*

7. *<http://agroprom-ua.com/article/310> - Агропромисловий портал - [Електронний ресурс].*

Олішевська Ю.А.; Панченко В.В.

*АНАЛІЗ СТАНУ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ
НА СУМЩИНІ*

В даній статті проаналізовано передумови розвитку сільського туризму та сучасний стан сільського туризму та його різновидів у межах Сумської області.

Ключові слова: сільський туризм, туристсько-рекреаційні ресурси, агротуризм.

Олишевская Ю.А.; Панченко В.В.

*АНАЛИЗ СОСТОЯНИЯ РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКОГО ТУРИЗМА
НА СУМЩИНЕ*

В данной статье проанализированы предпосылки развития сельского туризма и современное состояние сельского туризма и его разновидностей в пределах Сумской области.

Ключевые слова: сельский туризм, туристско-рекреационные ресурсы, агротуризм.

Olishevskaya Y.; Panchenko V.

*ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT OF RURAL TOURISM
IN SUMY REGION*

In this article was examines the preconditions of the development of rural tourism and the current state of rural tourism and his varieties within the limits of the Sumy region.

Keywords: rural tourism, tourist and recreational resources, agrotourism.

Постановка проблеми. Все більшу популярність в Україні набуває, широко поширений за кордоном, сільський туризм. Цей вид туризму виступає додатковим джерелом доходів у сільській місцевості і, відповідно до європейських прикладів функціонування, має позитивний вплив на розвиток тих територій де проводиться така діяльність шляхом покращення місцевої інфраструктури, збільшення надходжень у місцеві бюджети та ростом добробуту територіальної громади. Такі результати діяльності в сфері сільського туризму за кордоном є обнадійливими для функціонування такого

виду туризму в українських селах, адже сільський туризму може розглядатися як складова частина стратегії подолання бідності в сільських місцевостях.

Сумщина – багатий на природний та історико-культурний потенціал регіон України. Дві природні зони – лісостеп і полісся – сприяють значній відмінності між різними частинами області. Багатий історико-культурний потенціал краю вражає своєю різноманітністю: починаючи від пам'яток часів Київської Русі і закінчуючи сучасністю. Але даний регіон чомусь не є досить відвідуваним туристами, а одним з основних видів туризму, що має тут перспективи є сільський туризм.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В українській науковій літературі мало уваги приділяється сільському туризму в Сумській області. Незначна кількість матеріалу з даної тематики публікувалася науковцями з Сумського державного університету та Сумського державного педагогічного університету ім. А.С. Макаренка, зокрема, Глівенко С.В., Домашенко М.Д., Ілляшенко С.М., Ілляшенко Н.С. та інші.

Формулювання цілей статті. Постановка завдання. Мета цієї статті – проаналізувати наявні передумови та сучасний стан розвитку сільського туризму на території Сумської області.

Виклад основного матеріалу. Розвитку сільського туризму сприяють наявність та раціональне використання природних, історико-культурних, інфраструктурних та інформаційних туристсько-рекреаційних ресурсів.

Різнманітність природних туристсько-рекреаційних ресурсів регіону зумовлене географічним розташуванням. Сумська область розташована у північно-східній частині Лівобережної України. Північна частина області лежить у межах Новгород-Сіверського Полісся, південна — належить до лісостепової зони.

Беручи до уваги кліматичні показники та їх медико-біологічне значення для рекреації можна стверджувати, що сприятливий температурний режим для літніх видів рекреації (температури вище 0°) тут триває протягом 230-240 днів (квітень – жовтень), а найсприятливіший період (температури вище +15°) тут

спостерігаються з липня по серпень. Значна кількість днів зі хмарністю, зменшує кількість отриманого тепла чим також зменшує тривалість найбільш сприятливих для літньої рекреації днів. Серед чинників, які обмежують літню рекреацію слід вказати кількість днів з середньодобовою температурою вище 30° (в сер. 4-5 днів), днів з опадами (в теплий період від 350 до 450 мм зі збільшенням з північного сходу на південний захід.). Найбільш придатними для літньої рекреації будуть південні регіони області, адже тут більша кількість днів з температурою вище 0°, менше днів у теплий період з хмарністю та опадами, а також нижча відносна вологість повітря.

Найсприятливіший температурний період для зимових видів рекреації починається на більшості території в грудні (на півночі в листопаді) і триває до березня. При цьому сніговий покрив спостерігається лише протягом 100 днів (грудень-лютий), а його потужність снігового покриву більше 20 см і менше 40 см (що є придатним для спеціальних видів зимової рекреації) спостерігається переважно лише на півночі регіону.

З цього випливає, що територію Сумської області можна поділи на дві зони, які, у відповідності до середньорічних кліматичних характеристик, є придатними для декількох видів рекреації: північна частина – зимові види рекреації, південна частина – літні види рекреації. До того ж, слід зазначити, що проведення літніх видів рекреації можливе і в північній частині області (лише кількість днів зі сприятливими для цього умовами є меншим), так як і проведення зимових видів рекреації на півдні області (окрім, тих видів рекреації, для яких необхідний сніговий покрив певної потужності).

Територія Сумської області розташована в межах трьох орографічних складових. Північно-східну частину її території займають західні й південно-західні відроги Середньоруської височини, північний захід області розташований у межах Поліської низовини. Решта території (південний захід і південь) належать до Полтавської терасової рівнини.

Територія області є рівнинною з переважанням висот до 200 м (низовинний рельєф) і лише на північному сході та південному сході області заходять структури Середньоруської височини (висоти вище 200м).

Густота розчленованості рельєфу території в межах області становить здебільшого до 10 м/ км² і лише деякі регіони мають цей показник вищим (в долинах рік Десна, Сейм, Ворскла та на незначній території в заплаві рік Псел та Сула).

Амплітуди вертикального розчленування рельєфу області є переважаюче меншими за показник в 0,2 км/кв.км, з яких близько 44% території області мають показник до 0,1 км/кв.км та 48% - від 0,1 до 0,2 км/кв.км. Лише 8 % території мають щільність горизонтального розчленування рельєфу постійними водотоками від 0,2 до 0,4 км/кв.км (з яких 3% від 0,3 до 0,4 та 5% від 0,2 до 0,3 км/кв.км).

Лише на території двох районів спостерігається вплив на горизонтальну розчленованість великих водотоків, як Десна та Сейм, що й дозволяє сказати, що лише в Середино-Будському районі та Кролевецькому районі цей параметр оцінки рельєфу є менш сприятливим для розвитку рекреаційно-туристичної діяльності. На решті ж території області цей показник буде відносно сприятливим.

За результатами проведеної комплексної оцінки рельєфу території досліджуваного регіону (див. табл.1.) , яка включала в себе гіпсометричну оцінку, оцінку горизонтального та вертикального розчленування території, було встановлено, що рельєф області є малосприятливим в плані туристського ресурсу, але найбільш придатними вони будуть у східних районах області. В межах Середино-Будського, Кролевецького, Глухівського та Лебединського районів склалися найбільш сприятливі умови для використання рельєфу у рекреаційній діяльності, а на території Охтирського, Великописарівського, Липоводолинського, Недригайлівського, Білопільського, Буринського та Шосткинського районів ця сприятливість зведена до мінімуму.

Комплексна оцінка рельєфу Сумської області
[за результатами власного дослідження]

Райони	Бальна оцінка морфометричних показників			Сумарна бальна оцінка
	Гіпсометрія	Горизонтальне розчленування	Вертикальне розчленування	
Середино-Будський	1	2	2	5
Шосткинський	1	1	1	3
Ямпільський	2	1	1	4
Кролевецький	2	2	1	5
Глухівський	2	1	2	5
Конотопський	1	1	2	4
Буринський	1	1	1	3
Путивльський	2	1	1	4
Білопільський	1	1	1	3
Недригайлівський	1	1	1	3
Роменський	1	1	2	4
Липоводолинський	1	1	1	3
Лебединський	2	1	2	5
Сумський	2	1	1	4
Краснопільський	2	1	1	4
Тростянецький	1	1	2	4
Великописарівський	1	1	1	3
Охтирський	1	1	1	3

Щодо водних ресурсів, то гідрографічна сітка Сумської області включає одну велику річку – Десну, що протікає по межі Сумської та Чернігівської областей на протязі 37 км, середні річки – Сейм (167 км у межах області), Клевень (124 км), Сулу (152 км), Псел (176 км), Хорол (60 км) і Ворсклу (122 км).

Крім того, в області налічується 1536 малих річок та струмків загальної довжиною 7170 км, у тому числі 195 річок завдовжки понад 10 км, 1001 водотік завдовжки від 1 до 10 км та 340 водотоків довжиною менше 1 км.

Озер у Сумській області порівняно небагато і всі вони знаходяться у річкових долинах – у заплавах рік та на низьких надзаплавних терасах. Кількісно переважають заплавні озера – стариці, які утворилися в результаті переміщення річкових русел. Більшість озер у Сумській області мають невелику площу водного дзеркала – до 10 га.

Таблиця 2.

Оцінка сприятливості основних водних об'єктів Сумщини для
рекреаційної діяльності в цілому [за результатами власного дослідження]

Назва об'єкту	Основні параметри	Сприятливість для рекреаційної діяльності							
		К	В	Б	А	С	ВЛ	М	ВС
р. Сула	Площа басейну – 19600 кв.км; Довжина – 363 км (в регіоні -152 км); Ширина – 10-75м; Глибина пересічно 2,5 – 5 м (макс. – 10 м)	+	+	+		+		+	
р. Ворскла	Площа басейну – 14700 кв.км; Довжина – 464 км (в регіоні - 122км); Ширина – 10-100м; Глибина пересічно 2,5-6 (макс. 12)	+	+	+		+		+	
р. Псел	Площа басейну – 22800 кв.км; Довжина – 717 км (в регіоні – 176 км); Ширина – 20-60 м; Глибина пересічно 2-6 (макс. 14)	+	+	+		+		+	
р. Сейм	Площа басейну – 27500 кв.км; Довжина – 748 км (в регіоні – 167 км); Ширина – 60-100 м; Глибина пересічно 2-6 (макс. 12)	+	+	+		+		+	
р. Десна	Площа басейну – 88900 кв.км; Довжина – 1130 км (в регіоні – 37 км); Ширина – 60-200 м; Глибина пересічно 2-6 (макс. 17)	+	+	+	+	+	+	+	+

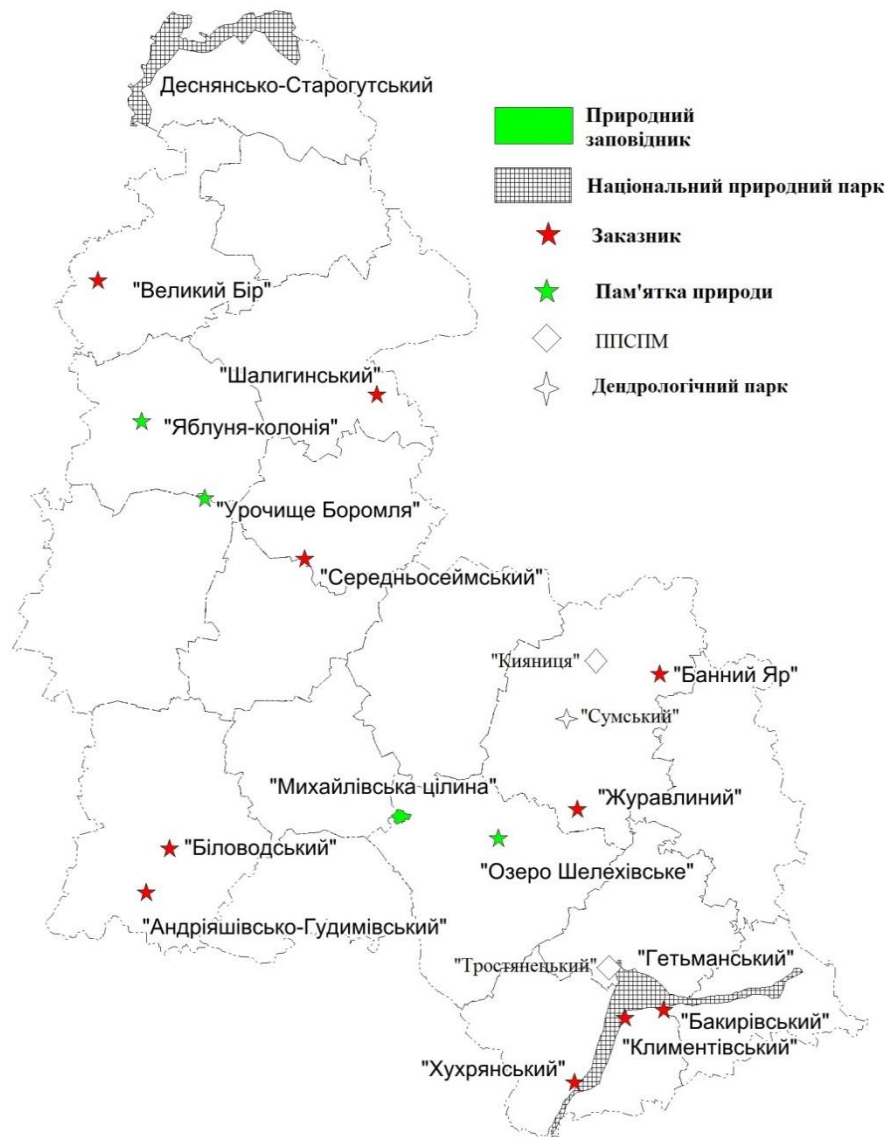
*Умовні позначення до таблиці 2: К – купання ; В – веслування; Б – байдарки і каное; А – академічна гребля; С – стрибки з трампліна; ВЛ – водні лижі; М – моторний спорт; ВС- вітрильний спорт.

Серед основних водних об'єктів Сумської області є великі ріки Сула, Ворскла, Псел, Сейм та Десна. Вони є сприятливими для купання та веслування, змагань на байдарках чи каное; деякі їх ділянки є сприятливими для стрибків з трамплінів та моторного спорту. Лише р. Десна має ділянки, що сприятливі для академічної греблі, водних лиж та вітрильного спорту. Більшість малих рік сприятливі лише для купання.

Серед озер регіону найбільшими за площею та активно використовуваними в рекреації є Блакитні озера, Шелехівське, Чеха, Скоропадського та Павлівське озера. Усі ці озера є сприятливими для купання та вітрильного спорту(при мінімальних вимогам; а за бажаними вимогами – лише озеро Велике Блакитне).

Згадуючи про унікальні природні території та об'єкти регіону слід зазначити, що природно-заповідний фонд Сумської області станом на 01.01.2014 має в своєму складі 260 територій та об'єктів загальною площею 185,014 тис. га [9-11]. Сучасний природно-заповідний фонд Сумщини налічує 9 категорій територій і об'єктів загальнодержавного та місцевого значення з 11,

прийнятих в Україні. З них загальнодержавного значення - 19 об'єктів площею - 58,7 тис. га (31,7 %), місцевого значення - 241 об'єкт площею – 126,3 тис. га. (68,3 %). Показник заповідності становить 7,77 % (в Україні - 5,7 %). Загалом, природно-заповідний фонд Сумської області складає 5,4% заповідних територій України.

Рис.1. Картосхема розміщення об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення Сумської області.

В області функціонують: 2 національних природних парків, 1 природний заповідник, 10 заказників, 3 пам'ятки природи, 2 парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва (далі – ППСІМ), 1 дендрологічний парк

загальнодержавного значення (див. рис. 1); 1 регіональний ландшафтний парк, 27 заповідних урочищ, 90 заказників, 98 пам'яток природи, 19 ППСМ, 3 ботанічних сади та 3 дендрологічних парки місцевого значення.

Усі вище перелічені природні туристсько-рекреаційні ресурси виступають передумовою розвитку на даній території сільського туризму і можуть використовуватися при наданні супутніх сільському туризму туристичних послуг.

Сумщина також багата на історико-етнокультурні туристсько-рекреаційні ресурси. Етнокультурний потенціал регіону є досить значущим і представлений надбанням двох регіонів – Сіверщини та Слобожанщини. Найвагомішими прикладами такого надбання є м. Кролевець (центр народного художнього ткацтва) та с. Боромля (центр лозоплетіння). Духовний потенціал території представлений близько 700 релігійними організаціями, понад сотня з яких функціонують в межах історичних пам'яток. Серед них, як один з духовних центрів України виділяється Софронієво-Мовчанський Різдва Богородиці Печерський чоловічий монастир. Культурний потенціал області представлений рядом фестивалів, серед яких велику роль для розвитку сільського туризму мають Всеукраїнський фестиваль «Козацький родослав», Всеукраїнський літературно-мистецький фестиваль «Кролевецькі рушники» та Всеукраїнський сільський фестиваль «Боромля».

Серед даного виду туристсько-рекреаційних ресурсів об'єктивно можна оцінити лише наявні пам'ятки культурної спадщини. Для такої оцінки було проаналізовано ряд літературних джерел [4, 5, 7] і встановлено, що всього у досліджуваному регіоні на державному обліку перебуває 1917 пам'яток, з яких 144 мають національне значення. Найбільша кількість пам'яток спостерігається в м.Суми, Путивльському районі, Роменському районі, Лебединському районі та Кролевецькому районі. Найменша ж концентрація пам'яток спостерігається в Липоводолинському районі. На території області діють три історико-культурних заповідники, в межах яких об'єднані історико-культурні пам'ятки регіону, це заповідники: «Глухів», «Путивль» та «Посулля». Також, в області

налічується 15 населених пунктів області, які визнано історичними населеними місцями.

Враховуючи, що до реєстру пам'яток історико-культурної спадщини занесено і об'єкти, які не мають значного впливу на розвиток сільського туризму було вирішено зробити вибірку пам'яток, які б безпосередньо стосувалися культури сільського побуту та життя чи були унікальними у своєму роді. Дана вибірка була здійснена на основі опрацювання джерел [1, 2, 4, 5-7]. Було складено вибірку історико-архітектурних пам'яток, що мають вплив на розвиток сільського туризму прямо чи опосередковано за районами області. Як результат аналізу наявності історико-культурних пам'яток було складено картосхему розподілу пам'яток за адміністративними районами (див. рис. 2).

Проаналізувавши карти розподілу пам'яток з загального переліку та вибірки, можна визначити регіони з найбільшою та найменшою концентрацією останніх. Найменша концентрація історико-культурних пам'яток знаходиться в межах Середино-Будського, Ямпільського, Великописарівського, Буринський та Липоводолинський райони. Найбагатшими на такі пам'ятки є Сумський, Роменський та Глухівський райони, що є історично обґрунтованим. Дуже значний історико-архітектурний потенціал щодо розвитку сільського туризму також мають Лебединський та Путивльський райони, а значний – Тростянецький, Конотопський та Недригайлівський райони. Це можна пояснити наявністю тут значної маси пам'яток пов'язаних з побутом козаків, які переселилися на землі Слобожанщини та вели переважно сільський спосіб життя.

Історико-етнокультурні туристсько-рекреаційні ресурси, як і природні, можуть бути основою залучення туристів, котрим надаються послуги сільського туризму (переважно за рахунок подієвих ресурсів), або ж бути об'єктами супутнього інтересу для таких туристів.

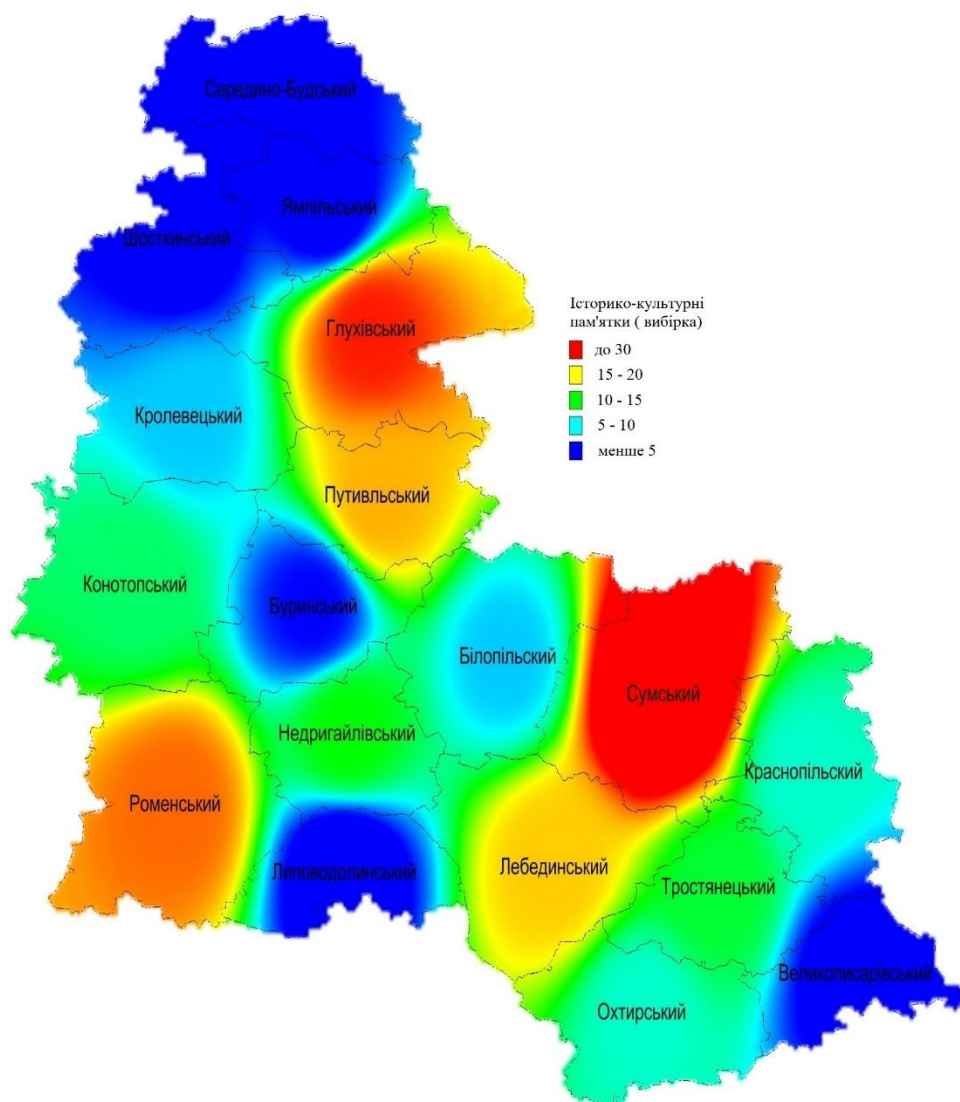

Рис. 2. Історико-культурні пам'ятки Сумщини.

Інформаційні туристсько-рекреаційні ресурси регіону представлені об'ємом інформації про сільський туризм Сумщини в друкованих брошурах видавництва управління культури і туризму, національностей та релігій Сумської ОДА та районних структур, ГО «Сумське обласне відділення спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні» та їх офіційних інтернет-сторінках. Також, інформація про садиби, які надають послуги сільського туризму в регіоні, присутня на різноманітних безкоштовних сайтах оголошень в Інтернеті. Переважна частина такої інформації є застарівшою та неповною і вимагає уточнення за вказаними контактами. Деякі ж агросадиби мають власні веб-сторінки чи сторінки в соціальних мережах.

Інфраструктурні туристсько-рекреаційні ресурси регіону представлені туристичною інфраструктурою Сумщини. Значний вплив на розвиток сільського туризму тут мають транспортна інфраструктура та засоби розміщення. Транспортна інфраструктура регіону характеризується наявністю тут автомобільної та залізничної мережі. Автомобільна транспортна мережа представлена дорогами місцевого значення, територіальними, регіональними автомобільними шляхами, двома національними дорогами, які проходять територією області (Н07 «Київ—Суми—Юнаківка (на Курськ)», Н12 «Суми-Полтава») та автомагістраллю міжнародного значення М02, що збігається з ділянкою європейського автомобільного маршруту Е101 «Москва – Київ». Залізнична мережа представлена Південною та Південно-Західною залізницями з ключовими вузловими станціями Конотоп, Ворожба, Суми. Транспортне сполучення тут функціонує за сімома напрямками: Київському, Харківському, Московському, Курському, Гомельському, Вітебському, Полтавському. Територією області проходить міжнародний залізничний коридор «Київ – Конотоп – Хутір-Михайлівський – Москва».

Сучасний стан розвитку сільського туризму фактично можна аналізувати лише за аналізом наявних засобів розміщення, що надають відповідні послуги. В свою чергу об'єктивність такого аналізу порушується неточним визначенням їх кількості та аналізу послуг, які вони надають. Головною причиною невизначеності в їх кількості є право власників не реєструватися як приватним підприємцем і не проходити жодної категоризації.

За результатами моніторингу засобів розміщення, які надають послуги сільського туризму на Сумщині на 01 січня 2014 року налічувалося 17 агросадиб. Незважаючи на те, що всі агросадиби на території області використовують усі туристсько-рекреаційні ресурси місцевості, де вони розміщуються, все ж прослідковується орієнтація на один певний ресурс.

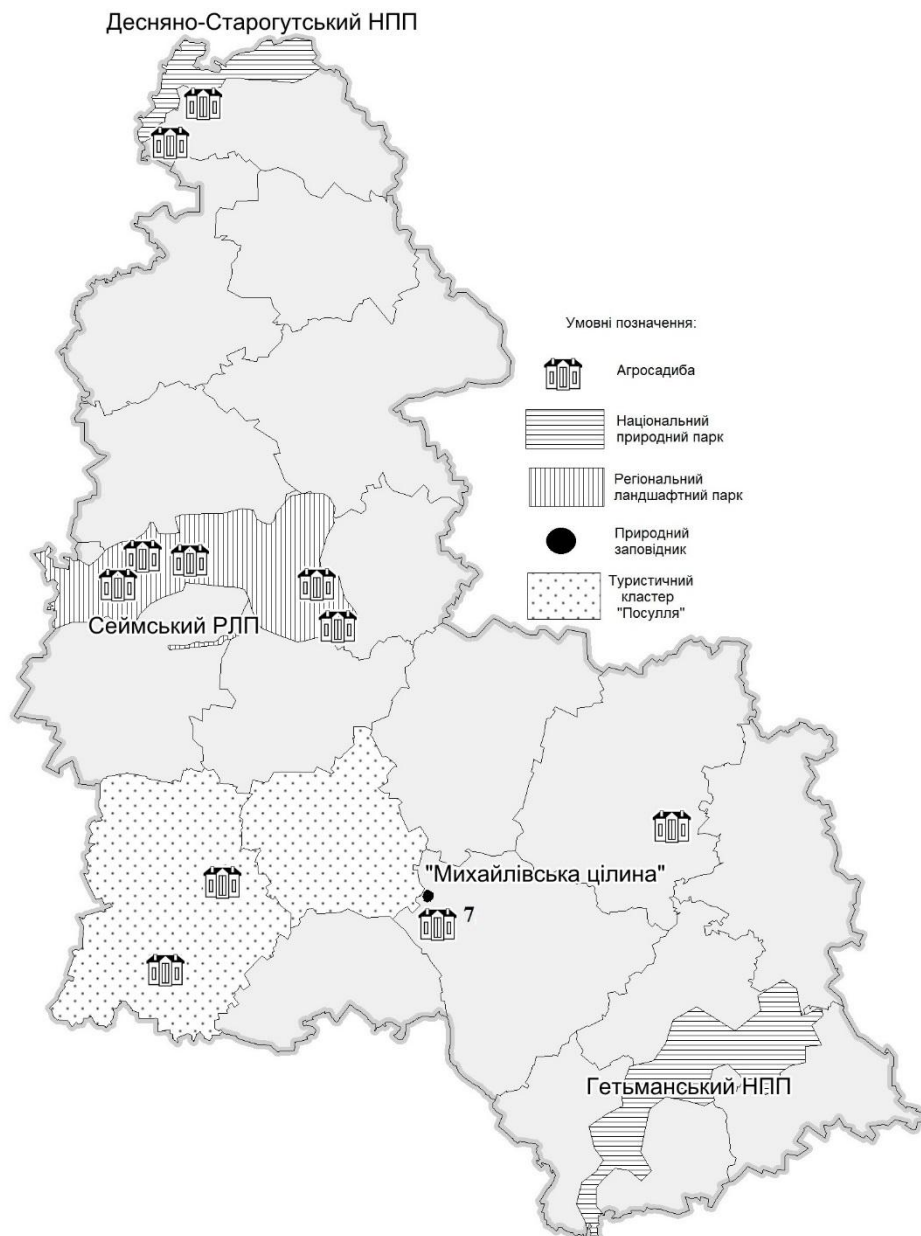

Рис. 3. Засоби розміщення, які надають послуги сільського туризму.

Таким чином, можна виділити дві групи агросадиб:

- агросадиби, які орієнтовані на природні туристсько-рекреаційні ресурси;
- агросадиби, які орієнтовані на історико-етнокультурні туристсько-рекреаційні ресурси.

Відповідно до цього найбільшого поширення в області набули сільський зелений та етнографічний туризм. При цьому спостерігається зональна залежність видів туризму: сільський зелений більш розвинений в зоні мішаних лісів, а сільський етнографічний – в зоні лісостепу.

Перша група є чисельнішою за іншу та характеризується тяжінням агросадиб до об'єктів природно-заповідного фонду області. Відповідно до цього, вирізняються три основні об'єкти, які притягують до себе засоби розміщення сільського туризму: НПП «Десняно-Старогутський», РЛП «Сеймський» та зона лісостепу (з ядром - природним заповідником «Михайлівська цілина»).

До національного природного парку «Десняно-Старогутський», який з 2009 року є ядром біорезервату «Десянський», тяжіють дві агросадиби, які розташовані в Середино-Будському районі. Обидві садиби знаходяться в населених пунктах поруч з національним парком і пропонують екскурсії до нього.

Транспортна доступність садиб цього регіону є обмеженою, адже територія обмежена з півдня річкою Свіга, а з заходу - р. Десна, і тому найближчим великим населеним пунктом з якого можна дістатися до садиб є смт. Зноб-Новгородське (до с. Кренидівка – 10 км, до с. Журавка – 15,5 км). Дістатися ж Зноб-Новгородського можна з смт Середина-Буда (36 км; 45 хв) та м. Шостка (58 км; 80 хв). Обидва з наведених населених пунктів лежать на залізничній магістралі напрямку «Київ – Хутір-Михайлівський - Москва». Фактично розміщення поблизу такого транспортного коридору дозволяє розширювати коло можливих клієнтів агросадиб.

Зважаючи на велику роль природного парку в розвитку місцевості, а головню – природних туристсько-рекреаційних ресурсів, основною спеціалізацією сільських садиб буде надання послуг сільського зеленого туризму в поєднанні з послугами, які надаються самим парком. Особливістю регіону є те, що тут, імовірно, присутня значна кількість садиб, які надають послуги сільського туризму в літній сезон і не позиціонують себе офіційно, як садиба сільського туризму.

На території Сеймського регіонального ландшафтного парку, на базі якого в майбутньому можуть створити національний природний парк, знаходяться п'ять агросади. Їхньою особливістю є тяжіння до заповідних урочищ, а також

до історико-етнокультурних туристсько-рекреаційних ресурсів (Путивльський район; 2 садиби) та природних туристсько-рекреаційних ресурсів (Конотопський район, 3 садиби).

Транспортна доступність даного регіону є неоднорідною, але в повній мірі залежить від двох складових – великого залізничного вузла Конотоп та міжнародної автомагістралі М02 (Е101: Москва – Київ). Неоднакова транспортна доступність агросадиб регіону пов'язана з транспортною інфраструктурою та наявністю мостів через річку Сейм.

Так, до с. Жолдаки Конотопського району, де розташовані дві агросадиби можна дістатися лише з м. Конотоп (25 км; 30 хв), тим часом, як дістатися до с. Новомутин, Конотопського району можна двома альтернативними шляхами: з м. Конотоп (36 км; 40 хв) або з м. Кролевець (22 км; 25 хв), через яке проходить міжнародна автомагістраль. Гірша транспортна доступність в агросадиб Путивльського району: від найближчої залізничної станції «Путивль» до с. Зінове – 10 км, а дістатися передмістя Путивля можна від станції «Путивль» (22 км; 27 хв) або від міжнародної автомагістралі (58 км; 60 хв).

Саме в цьому регіоні з'явилася перша на території області садиба сільського туризму, яка була утворена на базі фермерського господарства «Ахалтекінець Україна». Тобто, основою для початку сільського туризму в усьому регіоні стали сільські атракції (верхова їзда), які були додатковим джерелом доходів для великого кінного господарства, що в результаті переросло на повноцінне надання послуг сільського туризму.

Також, тут знаходиться хутір «Лісовий» - «пансіонат» сільського туризму. Це приклад використання старих туристичних баз в сільському туризмі, де втративши можливість приймати велику кількість відпочиваючих, котрих за часів СРСР надавали державні структури, перепрофілювалася на надання послуг сільського туризму.

Слід також зазначити, що розвиток сільського туризму в межах Сеймського регіонального ландшафтного парку сприяє й відносинам «туризм –

довкілля», адже сільський туризм тут спричиняє низьке туристсько-рекреаційне навантаження на територію.

Друга група, агросадиби якої розташовані в зоні лісостепу, мають різноманітну ресурсну орієнтацію, але без переважання якоїсь однієї.

Так, агросадиби, які були відкриті в долині річки Сула орієнтуються на поєднання природних та історико-етнокультурних туристсько-рекреаційних ресурсів. Агросадиба в селі Перекопівка серед ресурсів регіону має Андріяшівсько-Гудимівський та Біловодський гідрологічні заказники державного значення, а також історико-культурну базу старого міста Ромен.

До населеного пункту можна дістатися як залізницею так і автомобільним транспортом. Через залізничну станцію «Перекопівка» тримає свій маршрут потяг «Бахмач-Пасажирський – Кременчук» (від Бахмачу – 155 хв., від Кременчуку – 270 хв.). Через село також пролягає регіональна автодорога Р 60 (Кролевець-Конотоп-Ромни-Лохвиця-Пирятин). Відстань від м. Ромни, через яке проходить автомобільний шлях Н 07, до села Перекопівка складає 22 км (20 хв.).

Ще одна садиба Роменського району знаходиться селі Пустовійтівка. Серед природних ресурсів, які знаходяться поруч, слід виділити Роменські соляні куполи, а серед історико-етнокультурних - державний історико-культурний заповідник «Посулля». До цієї садиби можна дістатися автотранспортом від м. Ромни (12 км; 15 хв.).

Обидві згадані агросадиби входять до складу туристичного кластеру «Посулля», що функціонує в межах Роменського та Недригайлівського районів Сумщини.

Наймасовішого розвитку сільський туризму на Сумщині здобув поблизу природного заповідника «Михайлівська цілина». Тут, в селі Великі Луки, знаходиться відразу аж 7 агросадиб шести господарів. Фактично, всі жителі цього маленького села надають послуги з розміщення та послуги сільського туризму. Основою для цього є не лише заповідник, а й, частково, Шелехівське

та Лебедине озеро і частина об'єктів державного історико-культурного заповідника «Посулля», які знаходяться в межах Недригайлівського району.

Транспортна доступність цього населеного пункту бажає бути кращою, адже значна частина шляху від смт. Недригайлів (30 км; 40 хв) та від м. Суми (50 км; 60 хв.) пролягає через автошляхи місцевого значення, а то й по ґрунтовій дорозі.

Ще одна садиба сільського туризму зони лісостепу розташовується у передмісті м. Суми – в селі Бездрик – садиба «Вакулина байка». Це єдина садиба на Сумщині, яка категоризована до Всеукраїнської мережі «Українська гостинна садиба» (друга категорія) та пройшла екологічне маркування агросадиб «Зелена садиба».

Для туристів тут є два маєтки на 6-10 осіб вартістю 600 грн (окрім вихідних та святкових днів, станом на 15.06.2014) [12]. Тут є власний ресторан, де можна замовити сніданок, обід та вечерю за додаткову плату. До послуг, які надаються туристу тут є відвідування бані, катання на конях, участь у майстер-класах з гончарства, піші та кінні екскурсії, участь у святкуванні національних святах та обрядах. Також, відпочиваючі можуть купити собі на згадку про садибу сувенірну продукцію. А особливістю садиби можна вважати те, що на її базі розвивається Сумський обласний осередок характерництва та бою, що виступає додатковим туристсько-рекреаційним ресурсом території для розвитку тут сільського туризму, адже привносить сюди й козацькі елементи.

Ця садиба активно займається просуванням своїх послуг в мережі Інтернет – за допомогою офіційного сайту, сторінок ВКонтакті, Facebook, каталозі садиб Спільки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні, на безкоштовних сайтах оголошень.

Висновки. Розвиток сільського туризму на території Сумської області має зональний характер. Найбільш розвиненим різновидом сільського туризму на Сумщині на даному етапі є сільський зелений туризм. Він представлений агросадибами, що територіально тяжіють до об'єктів ПЗФ, річкових заплав, масивів лісу тощо і переважно характерний для північних районів регіону (

зона Полісся). Етнографічний сільський туризм найбільш розвинений в південних районах регіону (зона Лісостепу).

Доцільним є подальший розвиток сільського зеленого туризму, агротуризму та етнографічного сільського туризму. Агротуризм найефективніше розвивати на основі уже існуючих агропромислових господарств Сумського, Конотопського, Роменського та ін. районів. Етнографічний сільський туризм слід розвивати на територіях багатих на історико-культурну спадщину, яка є виявом особливостей сільського способу життя та побуту. Враховуючи, що історія заселення Сумщини тісно пов'язана з Слобідським селом, то тут є значна кількість пам'яток культурної спадщини села. Найпоширенішими з них є сакральні пам'ятки.

Серед основних проблем, які негативно впливають на розвиток сільського туризму в даному регіоні та області в цілому, є стан транспортної інфраструктури, а також політична напруженість на прикордонних з РФ територіях та відносини між країнами, адже сусідні з Сумською областю регіони Росії можуть бути джерелом туристичних потоків для сільського туризму області.

1. Андрієнко Т.А. *Заповідні скарби Сумщини*. - Суми : Джерело, 2001.;
2. Вечерський В.В. *Православні святині Сумщини*. - К. : Техніка, 2009.;
3. *Екологічний паспорт Сумської області(2010 рік)[Електронний ресурс]* – Режим доступу: http://menr.gov.ua/ecopasport/sumy_ecopasport_2010.doc;
4. *Звід пам'яток Історії та культури України: Київ: Енциклопедичне видання. Кн. 1, ч. 2.: М-С / Ред.кол. тому: Відп. ред. П. Тронько та ін. Упоряд.: В. Горбик, М. Кіпоренко, Н. Коваленко, Л. Федорова. - К.: Голов. ред. Зводу пам'яток Історії та культури при вид-ві "Українська енциклопедія" ім. М.П. Бажана, 2004. - с. 585-1216.*;
5. *Звід пам'яток Історії та культури України: Київ: Енциклопедичне видання. Кн. 1, ч. 3.: С-Я / Ред.кол. тому: Відп. ред. П. Тронько та ін. Упоряд.: В. Горбик, М. Кіпоренко, Н. Коваленко, Л. Федорова. - К.: Голов. ред. Зводу пам'яток Історії та культури при вид-ві "Українська енциклопедія" ім. М.П. Бажана, 2011. – с. 1217 – 2197.*;
6. Корогод Б.Л., Корогод Г.І. *Нарис з історії Сумщини. Випуск I. – Суми: Козацький вал, 1999.* ;

7. Лист від 19 березня 2012 №22-256/35 Міністерства культури України до Громадської організації «Вікімедіа Україна» та додаток до нього «Перелік культурної спадщини України». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://wikimediaukraine.wordpress.com/2012/03/21/mc/>;
8. Методичні вказівки до виконання практичних робіт з дисципліни «Основи географії та туризму» / Укл. О.Ю. Гринюк. – К.: ЛГТ, 2012.;
9. «Про зміни в мережі природно-заповідного фонду області»: рішення Сумської обласної ради від 15.10.2010 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.sorada.gov.ua>;
10. «Про зміни в мережі природно-заповідного фонду області»: рішення Сумської обласної ради від 18.11.2011 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.sorada.gov.ua>;
11. «Про зміни в мережі природно-заповідного фонду області»: рішення Сумської обласної ради від 22.02.2013 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.sorada.gov.ua>;
12. Сайт садиби сільського зеленого туризму "Вакулина байка" [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.vacula.net.ua>;
13. Хутір Лісовий [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.hutorles.com.ua>;

ТУРИСТИЧНІ ІНТЕРНЕТ-ПОРТАЛИ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ

За результатами обстеження проведено порівняльний аналіз інформаційно-тематичної структури п'яти провідних туристичних порталів України. Реальний стан та проблеми їхнього використання визначено ґрунтуючись на анкетуванні туристичних компаній та споживачів туристичних послуг.

Ключові слова: туристичний інтернет-портал, туристичні компанії, споживачі туристичних послуг, Україна.

ТУРИСТИЧЕСКИЕ ИНТЕРНЕТ-ПОРТАЛЫ УКРАИНЫ: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ

По результатам обследования осуществлен сравнительный анализ информационно-тематической структуры пяти ведущих туристических порталов Украины. Реальное состояние и проблемы их использования определены исходя из анкетирования туристических компаний и потребителей туристических услуг.

Ключевые слова: туристический интернет-портал, туристическая компания, потребители туристических услуг, Украина.

TOURISM INTERNET PORTALS OF UKRAINE: CURRENT STATE AND PROBLEMS OF USAGE

The informational and topical structure of five leading tourism portals of Ukraine was examined and comparatively analyzed. Questioning of travel companies and consumers of tourism services grounded the assessment of the real state and problems of tourism portals usage.

Key words: tourism internet-portal, travel company, customers of tourism services, Ukraine.

Сучасна туристична індустрія дедалі суттєвіше орієнтує своє функціонування на використання різноманітних Інтернет-ресурсів, які становлять суттєву складову так званого Е-туризму [1]. Актуальність дослідження туристичних порталів України обґрунтовується наявністю низки

проблем у діяльності, оформленні, складі та структурі туристичних порталів, що стає перепоною на шляху формування повноцінного Інтернет-середовища, яке б задовольняло діяльність туристичних компаній та запити споживачів туристичних послуг одночасно.

Дослідження Інтернет-ресурсів, механізмів та методик їх функціонування, які характерні й для туристичних порталів, представлено у працях М.М. Скопень, В.Г. Гуляєва, В.Ф. Кифяк, Л.В. Сакун, В.В. Худо та ін. У працях П. В. Ардашова, А. М. Пелещишина, В. Яцишина розкриті підходи до створення різноманітних ресурсів та критерії оцінки якості ресурсів. Важливими є також праці зарубіжних науковців Д. Бухаліса, Р. Марча, Дж. Кроттса, Х. Уорзнера щодо ролі інформатизації в галузі туризму, поширення інформатизації діяльності туристичних підприємств та всієї туристичної галузі; наведені приклади досвіду зарубіжних компаній у автоматизації та інформатизації діяльності дякуючи використанню різноманітних Інтернет-ресурсів,. Важливим є вклад А. Хартмана, який розробив класифікацію туристичних ресурсів в Інтернеті.

Загалом, у працях, які аналізували туристичні портали розкрито теоретичні аспекти дослідження туристичних порталів; функціональна структура туристичних порталів; оцінка якості туристичних порталів; переваги використання туристичних порталів туристичними підприємства та туристами.

Водночас нерозглянутими залишаються чинники та передумови, що впливають на реалії користування туристичними порталами туристичними підприємствами та споживачами туристичного продукту; основні недоліки туристичних порталів України; найважливіші проблеми, що створюють перепони на шляху формування туристичних порталів здатних задовольняти потреби своїх користувачів; шляхи оптимізації використання та діяльності туристичних порталів України.

Відтак, *метою* нашого дослідження стало визначення реального стану й проблем користування туристичними інтернет-порталами в Україні, що забезпечить пропозиції щодо напрямів вдосконалення цієї діяльності.

Результати дослідження. В туристичній індустрії поняття сайту й порталу чітко відрізняються. Сайтами в туризмі здебільшого називають веб-ресурси окремої туристичної компанії, організації або сайти (портали) вузької тематики (тобто ресурси, що забезпечують мінімальну кількість послуг й підкріплюють свою діяльність мінімальною кількістю посилань). Згадуючи про туристичні портали на увазі мають інтеактивні веб-ресурси, які оперують найбільшою кількістю послуг та посилань, а також мають велике тематичне навантаження. Ми зосередили увагу на реаліях користування туристичними порталами, проаналізувавши структуру провідних порталів, мету й ефекти користування з погляду туристичних компаній та споживачів.

Різновиди туристичних порталів в Україні. Україна має певну історію впровадження та розвитку туристичних порталів, бурхливий етап якої розпочинається з 2004 року. До цього часу на ринку існувало декілька впливових ресурсів, але в умовах неспинного зростання конкуренції вони були змушені здати свої позиції. Першовідкривачами на українському ринку були портали «Світ мандрів» (<http://travelworld.org.ua/>); «Стежка» (<http://www.stejka.com/ukr/>); «Незабаром» (<http://www.nezabarom.ua/ua/>); «RestGeo» (<http://restgeo.com/>); «Україна» (<http://www.ukrain.travel/>).

Наше обстеження інтернет-простору свідчить, що нині веб-портали на туристичному ринку України представлені наступними групами:

1) *Всеукраїнські туристичні портали.* До таких порталів відносять ресурси, що займаються популяцією туризму в Україні в цілому. Такі портали в основному не мають на меті комерційну діяльність, але опосередковано впливають на збільшення прибутків туристичної індустрії. Такі портали обов'язково будуть мати відомості про всі області України (саме туристичну інформацію), але дуже рідко вони займаються популяризацією туристичних компаній; замість них тут майже завжди знайдеться інформація про розміщення та харчування (готелі, ресторани).

2) *Регіональні туристичні портали* (портали певних регіонів України, обласні туристичні портали, районні туристичні портали). Такі портали мало

чим відрізняються від всеукраїнських, але вони охоплюють меншу територію і, здебільшого, мають менше функціональне навантаження. Основне їх завдання – популяризація регіону та описання всіх можливих видів цього регіону. Майже все такі портали мають посилання на програми розвитку туризму свого регіону і створюються як сайти туристсько-інформаційних центрів (ТІЦ).

3) *Туристичні портали обласних центрів та окремих міст.* Територіальним охопленням таких порталів є лише одне місто або місто-обласний центр. Зазвичай такі сайти створюються на державні кошти за підтримки міських рад. На даний момент не всі обласні центри України забезпечені туристичними порталами. Вони відсутні у наступних містах: Дніпропетровськ, Житомир, Луганськ, Вінниця, Черкаси, Хмельницький, Рівне, Тернопіль. Туристичні портали мають також великі міста-курорти. Портали цього виду лише надають інформацію своїм користувачам і не надають послуг бронювання або замовлення місць в готелях, ресторанах.

4) *Комерційні туристичні портали.* Даний вид порталів дуже сильно відрізняється від всіх попередніх. Основна їх мета – популяризація дестинації, туру, туристичної фірми задля отримання прибутку. Причому, прибуток отримуватиме і туристична фірма, і власник туристичного portalу.

В умовах сучасного ринку України доречно поділити комерційні портали на такі види:

- Рекламні портали – тут представлені тури, туристичні портали й велика кількість додаткових можливостей, які дозволяють зацікавити користувача (це переважна більшість туристичних порталів України);

- Портали відгуків туристів – такі портали корисні для споживачів туристичних послуг і для самих туристичних компаній. Такий портал може істотно допомогти туристичній фірмі сформувати власний імідж, але лише за умов дійсно якісної роботи. Прикладом такого portalу в Україні є «ТурПравда» (<http://www.turpravda.ua/>);

- Корпоративні портали – орієнтовані виключно на суб'єктів туристичної індустрії та не містять жодної корисної інформації для людини, що хоче обрати

тур чи визначитись з напрямом майбутньої подорожі. Такий портал допомагає знайти партнерів, ознайомитись з новими законами в сфері туризму України, містить поради по менеджменту та маркетингу, тобто містить інформацію, необхідну для успішного ведення бізнесу. Такі портали є закритими для споживачів туристичного продукту. Прикладом таких порталів в Україні є «TourDom» (<http://www.tourdom.ua/>) та «Мастер Тура» (<http://mastertura.com.ua/>).

З перелічених вище видів туристичних порталів, за нашими спостереженнями, найвагомішу користь туристичним фірмам України приносять саме рекламні портали. Отже, надалі ми будемо досліджувати діяльність, види, структуру та успішність саме рекламних туристичних порталів України, тобто тих, які покликані привабити та зацікавити споживача.

Найбільшими туристичними порталами України вважають TourUA.com, TuristUA.com, Turne.com.ua б Отпуск.com, «Сети Агентств Горящих Путевок». Усі вони орієнтуються на комерційну діяльність, але кожен з цих порталів має притаманну лише йому структуру, особистий інтерфейс та поле діяльності (табл.1).

Таблиця 1.1

Інформаційно-тематична структура туристичних порталів України

[складено за 2,3,4,5,6]

Позиції в структурі порталу	TourUA.com	TuristUA.com	Turne.com.ua	Отпуск.com	«Сеть Агентств Горящих Путевок»
Пропозиція туру: Система пошуку туру	+	+	+	+	+
Сервіс зі створення туру «створи свій тур»	+				
Пропозиції різних тематичних турів	+	+	+	+	
Інформація про країни світу (каталог країн)	+	+	+	+	
Каталог готелів	+	+	+	+	
Бронювання авіаквитків		+	+		

Каталог туристичних фірм	+	+	+	+	
Відгуки туристів	+	+	+		+
Пам'ятки (культури, архітектури, природи)	+	+			
Форум	+			+	
Статті на туристичну тематику	+	+	+	+	+
Новини туризму	+	+	+	+	+
Відео	+				+
Ідеї та поради для подорожей	+			+	
Віза	+		+	+	
Страховка			+		
Паспорт			+	+	
Погода	+	+		+	
Наявність інформації про співробітництво	+	+	+	+	
Виставки	+	+			
Опитування (анкетування)		+	+		+
Тести	+				
Карти	+	+	+	+	
Фотоархів	+		+		
Рейтинг представлених на сайті компаній	+	+			
Блог					+
Розсилка	+		+	+	+
Спілкування з експертами			+		+
Наявність пошуку по сайту	+		+		
Пропозиція знайти попутчика	+				
Об'яви (повідомлення)	+				
Історії, розповіді про подорожі	+				
Туристичний гороскоп	+				

Аналіз наведеної структури дозволяє визначити рейтинг туристичних порталів за їх тематичним навантаженням в порядку зменшення:

- 1) TourUA.com
- 2) Turne.com.ua
- 3) TuristUA.com
- 4) Otpusk.com
- 5) «Сети Агентств Горящих Путевок».

Аналіз використання туристичних порталів туристичними компаніями.

Аби оцінити як саме і з якими цілям туристичні компанії України користуються туристичними порталами було проведено опитування: розіслано 30 анкет найбільшим туристичним компаніям. Серед тих, що надіслали відповіді (20

компаній), були провідні туристичні оператори України, серед яких є «TUI», «NewsTravel», «ANEX TOUR», «Coral travel», «Аккорд-Тур», «Феєрія Мандрів» та інші, що, на наш погляд, забезпечує репрезентативність та достовірність результатів.

Усі опитані туристичні компанії постійно користуються послугами туристичних порталів; не було жодної компанії, яка б не користувалась послугами туристичних порталів менше одного року. Втім, не усі компанії користуються порталами з однаковою метою (рис. 1).

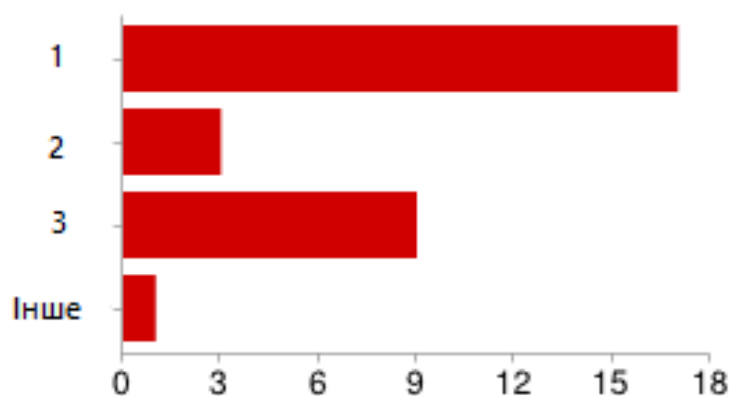
Рис. 1. Мета використання туристичних порталів туристичними компаніями

Звичайно ж, більшість використовує їх як для просування власного продукту, так і для пошуку потрібної інформації. Зрозуміло, що звертаючись до послуг туристичних порталів кожна туристична фірма хоче отримати від цього певну користь. Опитані туристичні компанії зазначили такі види реальної допомоги, яку їм надають туристичні портали:

- Допомагають в залученні клієнтів;
- Допомагають підтримувати зв'язки зі старими партнерами та знаходити нових;

- Допомагають швидко отримати корисну та достовірну інформацію;
- Розкручують бренд та допомагають впізнаваності фірми.

Результати нашого опитування свідчать, що великим туристичним операторам портали допомагають саме в залученні клієнтів, а тим, які доволі недавно розпочали свою діяльність вони допомагають формувати імідж, знайти партнерів та зібрати необхідну інформацію, тобто саме те, чого вимагає фірма на перших роках свого існування (рис.2).

1 . Допомагає в залученні клієнтів	17 57%
2. Допомагає підтримувати звязки зі старими та знаходити нових партнерів	3 10%
3. Допомагає швидко отримати корисну та достовірну інформацію	9 30%
4. Інше	1 3%

Рис. 2. Користь, яку приносять туристичні портали туристичним компаніям

Туристичним компаніям також було запропоновано визначити портали, які, на їхню думку, є найкращими. Вісім туристичних компаній вказали, що найкращим ресурсом вони вважають – TourUA.com; сім – Turne.com.ua; три – Otpusk.com; одна – Туробзор; одна – Tripadvisor.

Отже, TourUA.com та Turne.com.ua подібно є лідерами серед інших туристичних порталів, адже вони так само розділили перше й друге місця в рейтингу туристичних компаній по забезпеченості необхідною інформацією.

Результати дослідження свідчать, що найбільш успішний портал TourUA.com потребує вдосконалення щодо художнього оформлення та

зручності у використанні. Сайт страждає від поганого дизайну і саме це призводить до труднощів сприйняття, а далі викликає дискомфорт у споживача. Проте, зважаючи на те, що більшість туристичних фірм вважає цей портал найкращим, можна сказати, що він утримує своїх користувачів за рахунок дійсно великої кількості цікавої та необхідної інформації, яку складно знайти на інших порталах.

Інший популярний портал Turne.com.ua дещо краще оцінюється за дизайном, адже він має менш громіздку структуру та має більш приємне для зорового сприйняття кольорове оформлення, а от поступається своєму супернику за обсягами інформації. Важливим є й те, що за інформацією окремих туристичних операторів вітчизні ресурси не можуть задовольнити потреби туристичних компаній на 100%, отже вони користуються й визнають найкращими зарубіжні туристичні портали.

Аналіз використання туристичних порталів споживачами туристичних послуг. Щоб оцінити ступінь використання та мету користування туристичними порталами у споживачів туристичних послуг (надалі – туристи) було проведено анкетування. Для опитування було обрано 50 осіб різної статі та різних вікових груп. Аби отримати компетентну й правдиву інформацію анкети розсилались особам, які в соціальній мережі «ВКонтакте» є членами різноманітних об'єднань, що займаються популяризацією туризму та відпочинку. З 50 розісланих анкет було отримано 30 відповідей, на основі яких і було проведено аналіз.

Серед опитаних, що користуються послугами туристичних порталів спостерігається досить часта відвідуваність цих ресурсів. Є туристи, які звертаються до послуг туристичних порталів від одного до п'яти разів на рік (шість осіб), але переважна більшість опитаних користується послугами цих Інтернет-ресурсів 40-50 разів на рік.

Переважну більшість туристів цікавить загальна інформація про країни, що, на наш погляд, шкодить туристичним фірмам, мета яких залучити клієнтів за допомогою туристичних порталів (рис.3).

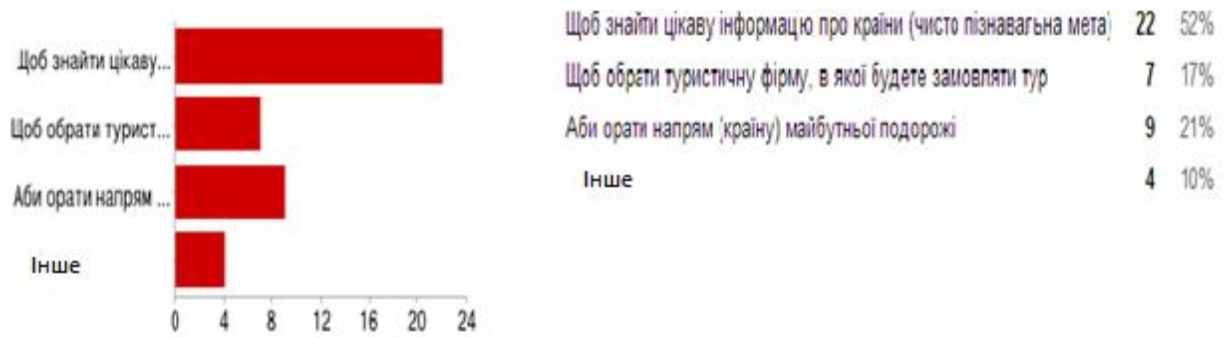

Рис. 3. Мета звернення туристів до туристичних порталів

Прихильність користувачів до тих чи інших порталів свідчить, що більшість опитаних користується послугами порталу «Сеть Агентств Горящих Путевок», який не сильно популярний серед великих туристичних компаній (рис 4.).

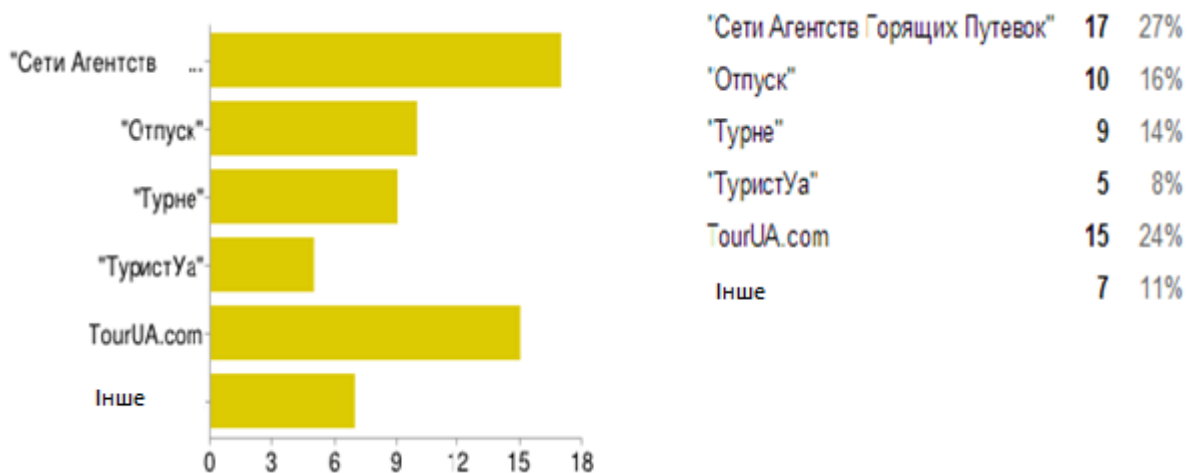

Рис. 4. Популярність туристичних порталів серед туристів

Такий результат легко пояснюється тим, що у сучасній суспільно-політичній ситуації споживачі туристичних послуг намагаються економити саме на відпочинку, але не відмовляються від нього. Друге місце посідає портал TourUA.com, який виправдовує свою надзвичайну інформативність в порівнянні з іншими порталами вже втретє у нашому дослідженні.

Висновки: Аналіз структури, реального стану користування порталами туристичними компаніями та туристами обґрунтовує наступні висновки:

- Найкращим туристичним на думку і туристичних компаній і споживачів туристичних послуг нині є TourUA.com;

- Не всі портали задовольняють потреби користувачів повною мірою, лише два з досліджуваних п'яти мають повноцінну структуру, яка відповідає інформаційним потребам користувачів;

- У всіх туристичних порталів без винятку є свої проблеми, основними серед яких є недостовірність та несвоєчасність оновлення інформації, а також незадовільний дизайн.

Загалом же можна казати, що рівень організації та діяльності туристичних порталів України є достатньо високим. Для піднесення рівня користування українським туристичним порталам необхідно наслідувати кілька напрямів вдосконалення. Важливим аспектом є популяризація туристичних порталів серед споживачів туристичних послуг (туристів), адже вони не звертаються до даних ресурсів з метою визначення туру або напряму майбутньої поїздки, чи фірми, за допомогою якої вони хочуть здійснити подорож. Результати опитування показали, що вітчизняні користувачі схильні довіряти лише сайтам самих туристичних фірм, а це не може допомогти новим фірмам, які хочуть популяризувати свій продукт через туристичні портали. Туристичні портали України мають модернізувати власний дизайн. Більшість комерційних порталів не приділяють цьому належну увагу, тоді як туристичні портали державного рівня мають досить дизайн, що приваблює користувачів. Кожен туристичний портал повинен мати унікальність в побудові власної структури. Власне, усі досліджені нами портали побудовані за однаковим принципом, а це означає, що більшість споживачів обере для власного користування якийсь один з цих порталів, чого б не сталося, якби портали несли в собі різні ідеї та різну тематику, мали б свої унікальні пропозиції. Особливо українським туристичним порталам треба звернути увагу на спрощення своєї структури, адже навіть найкращий портал TourUA.com має величезну кількість розділів та посилань на головній сторінці, що дуже розосереджує увагу користувачів. Подальше вивчення особливостей користування інтернет-порталами в Україні створить

умови для їхнього більш ефективного використання та реальної цифрової трансформації туристичної галузі країни.

1. *Buhalis D., Jun S.H. E-Tourism// Contemporary Tourism Review. – Goodfellow Publishers Limited, Woodeaton, Oxford, 2011.*
2. *Туристичний портал TourUA.com - Електронний ресурс: режим доступу <http://www.tourua.com/>*
3. *Туристичний портал Turne.com.ua - Електронний ресурс: режим доступу <http://www.turne.com.ua/>*
4. *Туристичний портал TuristUA.com - Електронний ресурс: режим доступу <http://turistua.com/ru/>*
5. *Туристичний портал Otpusk.com - Електронний ресурс: режим доступу <http://www.otpusk.com/>*
6. *Туристичний портал «Сеть Агентств Горящих Путевок» - Електронний ресурс: режим доступу <http://www.hottour.com.ua/>*

Шиндлярська Н.П., Дем'яненко С.О.

РОЗВИТОК ФЕСТИВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ НА ТЕРИТОРІЇ ЗАМКОВИХ СПОРУД ТЕРНОПІЛЬЩИНИ

У статті визначено суть поняття фестивального туризму. Проведений аналіз сучасного розвитку фестивального туризму на території Тернопільської області.

Ключові слова: фестивальний туризм, фестивалі, замкові споруди.

Шиндлярская Н.П., Демьяненко С.А.

РАЗВИТИЕ ФЕСТИВАЛЬНОГО ТУРИЗМА НА ТЕРРИТОРИИ ЗАМКОВЫХ СООРУЖЕНИЙ ТЕРНОПОЛЬЩИНЫ

В статье определена сущность понятия фестивального туризма. Проведенный анализ современного развития фестивального туризма на территории Тернопольской области.

Ключевые слова: фестивальный туризм, фестивали, замковые сооружения.

Shyndlyarska N., Demyanenko S.

THE DEVELOPMENT OF TOURISM FESTIVAL IN THE CASTLE CONSTRUCTIONS OF TERNOPIL REGION

The article defines the essence of the concept of festival tourism. The analysis of modern tourism festival in the Ternopil region.

Keywords: festival tourism, festival, castel structures.

Постановка проблеми. Одним із важливих історико-культурних надбань України є значна кількість пам'яток середньовічної оборонної архітектури. Зокрема, на території Тернопільської області розташовано 34 замки. Проте, більша частина цих споруд перебуває у вкрай незадовільному стані. Основною причиною руйнування та знищення цих об'єктів є часто погана охорона. Беручи до уваги досвід світової спільноти, дану ситуацію на краще може змінити активне використання цих пам'яток середньовіччя у туристичній індустрії, проведення у межах цих об'єктів різноманітних фестивалів, історико-театралізованих заходів, анімаційних шоу тощо.

Метою даної роботи є на основі аналізу та узагальнення опрацьованих матеріалів визначити суть поняття фестивального туризму, здійснити аналіз його сучасного розвитку на території замкових споруд Тернопільської області. Для досягнення поставленої даної мети були сформульовані наступні *завдання*: проаналізувати основний понятійно-термінологічний апарат, ознайомитися із наявними фестивалями на території замкових споруд та проаналізувати сучасний стан їх розвитку на території області.

Об'єктом нашого дослідження є замкові споруди Тернопільщини.

Предметом є аналіз розвитку фестивального туризму на території Тернопільської області.

Виклад основного матеріалу. Фестивальний туризм, на сьогодні, розглядається як підвид подієвого туризму. Теоретико-методологічні питання організації й розвитку подієвого туризму в своїх працях досліджують такі відомі вчені: А.Бабкін, М.Біржаков, І.Смаль, Г.Карпова, А.Кирилова, О.Костюк та інші. Наукових публікацій з проблем фестивального туризму є мало. Здебільшого зустрічаються публікації в галузевих журналах про окремі фестивальні заходи, але вони носять культурно-просвітницький характер. Найінформативнішими виданням з даної тематики є Internet ресурси.

Фестивальний рух в Україні активізувався з другої половини 90-х років минулого століття. Наразі, фестивалі вийшли за межі суто музичних чи мистецьких акцій і являють собою повномасштабні театралізовані шоу.

Поняття «фестиваль» є досить широким і різними авторами трактується по різному. Фестиваль (festival) – це масове театралізоване святкове дійство, яке включає огляд або демонстрацію певних досягнень. Фестиваль – це масові дійства, що проводяться на вулицях, парках, стадіонах, клубах, вуличних майданчиках, що визначають специфіку і структуру фестивалів [3].

Аналогом фестивалів в Україні є народні гуляння, які є елементами культури певного народу і пов'язуються з традиціями і звичаями, що склалися історично і передаються від покоління до покоління та зберігаються протягом тривалого часу [4].

Фестивальний туризм можна розглядати як тимчасовий виїзд осіб з місця постійного проживання з розважально-пізнавальною метою для прийняття участі у фестивальному заході. За своїм впливом на формування і розвиток фестивального туризму всі чинники можна поділити на прямі та опосередковані. Чинники прямого впливу – властиві території та її населення. Тому території з багатою історико-культурною спадщиною мають вагомі передумови для організації фестивалів. До опосередкованих чинників слід віднести ті, що стосуються політичної та економічної ситуації в країні (державна підтримка та фінансування розвитку фестивального туризму, їх підтримка з боку міжнародних організацій, наявність спонсорів або інших зацікавлених осіб) [4].

Цільова аудиторія фестивального туризму - це забезпечені туристи з доходом вище середнього, а також компанії, що складаються з декількох пар. Основними споживачами фестивального туризму є люди, вікової категорії 18-25 років, які віддають перевагу недорогому відпочинку, терміном на вихідні дні, мало важливо якої тематики фестиваль головне щоб було цікаво та весело, десь на природі. Проте, все дедалі більше споживачів відзначають невисоку організованість сучасних фестивальних дійств і бажали б покращення інфраструктури фестивалів, їх програм та сервісу.

В науковій літературі фестивалі класифікуються з використанням різноманітних критеріїв:

- за кількістю учасників заходу – малі (до 2 тис), середні (від 2 тис. до 500 тис. учасників), великі (понад 500 тис. учасників заходу);
- за рівнем організації – місцеві, регіональні, національні, міжнародні);
- за віком – давні (фестивалі, які беруть свій початок з багатовікових традицій та обрядовості давніх часів), середнього віку (організовані до початку ХХІ століття), молоді;
- за формою проведення – карнавали, фестивалі з елементами ярмарок, фестивалі з парадами та урочистостями, виставки;

- за тривалістю – короткотривалі (тривалістю до п'яти днів), довготривалі (тривалістю більше п'яти днів);
- за тематичною структурою – наукові; алко-фестивалі (винні, пивні); гастрономічні; квіткові; мистецькі (арт-фестивалі, кінофестивалі, музичні, літературні, театральні); релігійні; спортивні; історичної реконструкції;
- за ритмічністю – щорічні, нестабільні (відсутність періодичного проведення), одноразові;
- за аудиторією – дитячі, молодіжні, загальні (розраховані на широку аудиторію);
- за домінуючою функцією – розважальні, культурно-пізнавальні, соціально-виховні [5].

Тернопільська область є одним із важливих регіонів України, в якому туристична галузь має всі умови для пріоритетного розвитку. В області, яка територіально є однією з найменших в Україні, зосереджена надзвичайно велика кількість пам'яток культурної спадщини та природо заповідного фонду. З огляду на це, туризм для Тернопільщини з одного боку є серйозним стимулом наповнення бюджету, створення робочих місць, розвитку інфраструктури сервісних послуг, з іншого потужним інструментом збереження і відродження малих історичних міст.

На території області локалізується велика кількість оборонних споруд, а саме 34 об'єкти. Проте, 28 із них знаходиться у руїнах.

Цього року на Тернопільщині заплановано більше сорока фестивалів. Проте, фестивальних дійств на території замкових споруд нараховується не велика кількість. Зокрема, об'єктами фестивального туризму області можна назвати руїни Кременецького замку, Бережанського замку, Теремовлянського замку, Скалатського та Сидорівського замків.

Фестивалі, які сьогодні відбуваються на територіях середньовічних замків або фортець, різної тематики, проте переважають фестивалі військово-історичної реконструкції та середньовічної культури.

Щороку географія поширення збільшується, хоч і повільними темпами. Дану динаміку ми можемо простежити із даних представлених у Таблиці 1.

Таблиця 1.

Розподіл по роках проведення фестивалів у середньовічних замках та фортецях Тернопільської області [за матеріалами 1,2]

Назви замків або фортець	Роки проведення фестивалів											
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Вишневецький замок	•	•	•	•	•							•
Збаразький замок			•	•				•	•	•	•	•
Руїни Кременецького замку			•	•	•	•	•					
Руїни Бережанського замку								•	•	•	•	•
Руїни Тербовлянського замку								•	•	•	•	•
Руїни Скалатського замку									•			•
Руїни Сидорівського замку											•	

Можна сказати, що більшість із цих замкових споруд приймають фестивалі не регулярно. Найчастіше місцем проведення фестивалів були руїни Кременецького, Бережанського, Тербовлянського замків (Таблиця 2).

Таблиця 2.

Кількість та назви фестивалів, проведених на території руїн середньовічних замків Тернопільської області [за матеріалами 1,2]

Назва пам'ятки	Кількість проведених фестивалів	Назва фестивалю	Роки проведення
Руїни Кременецького замку	5	Всеукраїнський фестиваль середньовічної культури «Королева Бона»	2004
		Міжнародний фестиваль «Стара фортеця»	2005-2008
Руїни Бережанського замку	5	Фестиваль Бережанського замку	2009-2013
Руїни Тербовлянського замку	5	Регіональний фестиваль «Забави у княжому місті»	2009-2013

Руїни Скалатського замку	3	Мистецький фестиваль	2010
		Фестиваль галицько-подільських страв	2013
		XI Фестиваль козацької пісні «Байда»	2013
Руїни Сидорівського замку	1	Фестиваль «Козацькі розваги та свято микулинецького пива»	2012

Відкриттям туристичного сезону на Тернопільщині вважається фестиваль «Мандруємо замками Тернопілля», який відбувся 1 травня цього року у Збарзькому замку. Ті, хто цього дня відвідав Збараж мали змогу покататися на конях та кінних екіпажах, мотоциклах, поспостерігати за байкарським шоу та запуском повітряної кулі. Після урочистого відкриття гості свята мали можливість оглянути фотовиставку "Під мурами старих замків" фотомитця Василя Бурми.

Родзинкою заходу стало проведення конкурсу "Вареник-фест", презентація туристичних фірм області і їхніх послуг, конкурси на швидкість та кількість випитого пива, конкурси караоке на козацьку пісню, виставка ретро-автомобілів.

На території замку діяли дитячий майданчик, наметове козацьке містечко, містечко народних ремесел: (гончарі, ковалі, вишивка, бісероплетіння, ляльки-мотанки та інше).

На території Збарзького замку також пройшов VII міжрегіональний фестиваль козацької пісні та української народної національно-патріотичної пісні «Забуттям не заростає честь та слава козаків», повідомляє прес-служба Тернопільської обласної адміністрації.

Присутніми на фестивалі були виступи клубів історичної реконструкції. Був запланований показ штурму замку з використання штурмових драбин. Також були наявні показові виступи спортсменів-гирьовиків Збарзького району. Завершилося свято концертом та вогняним шоу і феєрверком.

У 2004 році замкова гора Бона у м. Кременець, де збереглися руїни замку XIII-XIV століття стала місцем проведення фестивалю середньовічної культури «Королева Бона-2004». У 2005-2007 роках фестиваль у Кременці відбувся під

назвою «Стара фортеця» і вже був проведений зі статусом міжнародного; у 2008 та 2009 роках - під назвою міжнародний історико-туристичний фестиваль середньовічної культури «Стара фортеця». Учасниками фестивалю були гості з Угорщини, Польщі, Німеччини та Білорусі. За період проведення фестивалю туристи могли побачити середньовічні придворні та народні танці; лицарські турніри; групові бої; стрільбу з луків й арбалетів; виставку-продаж предметів побуту, одягу, прикрас, зброї; показ жіночих і чоловічих костюмів XIV-XVI століть; піротехнічне шоу тощо. Біля руїн замку завжди до послуг туристів екскурсоводи та продаються сувеніри і різноманітна друкована продукція про історію м. Кременець та його замку.

Фестиваль Бережанського замку відбувається на початку червня з 2009 року у м. Бережани на Тернопільщині. Фестиваль проходить в околицях самого замку та на його території. Бережанський замок вважається найвизначнішою фортифікаційною спорудою України епохи Ренесансу. Замок складається з величезної території, обгородженої кам'яним муром. Бережанський замок знаходиться в долині, на острові, утвореному рукавами ріки Золота Липа.

В рамках фестивалю традиційно відбуваються середньовічні розваги та ігрища, майстер-класи, концерт стародавньої музики та танців, лицарські турніри, виставки-ярмарки, театр тіней, конкурси: тримання меча на час, п'яний лицар, перетягування канату, майстер-класи, фаер шоу. Родзинкою фестивалю є відтворення древньої легенди з залученням усіх бажаючих.

На території Тереховлянського замку, що знаходиться у місті Тереховля, із 2009 року проходить регіональний фестиваль «Забави у княжому місті». Традиційно він відбувається на початку липня. На святкування приїжджають колективи та народні умільці із всієї України. Серед музичного репертуару багато пісень автентичного та стилізованого фольклору різних етнічних регіонів, також наявні танці та забави.

Свято розпочинають біля пам'ятника Т.Г. Шевченка, де діє виставка майстрів декоративно-ужиткового й образотворчого мистецтва. Згодом учасника та гості заходу збираються біля постаменту князю Васильку, а звідти

театралізованим марш-парадом переходять до Замкової гори. Саме там відбувається відкриття фестивалю та виступи колективів.

Висновки. Тернопільщина має один з найвищих серед регіонів України показників щодо туристичного потенціалу: наявність третини всіх українських замків і палаців та п'яте місце щодо пам'яток природи. Сьогодні на Тернопільщині розвивається кілька видів туризму, серед яких поширеними є пішохідний, водний, оздоровчий, сільський зелений, культурно-пізнавальний, паломницький. Проте, останнім часом набуває обертів розвиток фестивального туризму як у межах всієї області, так і на території замкових споруд зокрема.

Слід відмітити, що більша частина середньовічних оборонних споруд має вигляд руїн. Дивлячись на світовий досвід, варто сказати, що аналогічні споруди у Європі більш активніше використовуються в туризмі і приносять значні прибутки державам на території яких вони знаходяться.

Відомими фестивальними об'єктами області вважаються руїни Кременецького, Теремовлянського та Бережанського замків. Саме на території цих споруд відбувається найбільша кількість фестивалів області, які щороку набувають все більшої популярності як серед жителів Тернопільщини так і серед туристів з інших областей.

Місцевим органам влади Тернопільської області слід вжити негайні заходи задля збереження та популяризації замкових споруд у межах перспектив розвитку тут фестивального туризму, а саме проведення реконструкційних робіт, впорядкування навколишньої території, запровадження різноманітних історико-театралізованих та музичних дійств, що дозволить збільшити потік туристів, що в свою чергу забезпечить посилене надходження коштів до місцевих бюджетів, які будуть спрямовані на відродження та збереження цих унікальних пам'яток.

1. *Анінко Н.П. Руїни середньовічних замків та фортець України та їх рекреаційно-туристичне використання (на прикладі Карпато-Подільського регіону) / Анінко Н.П. // Наукові записки Тернопільського педагогічного університету: зб. наук. праць – 2013 – Вип. 28 – Сер. Географія – С. 120-125.;*

2. Анінко Н.П. Сучасний стан рекреаційно-туристичного використання середньовічних замків та фортець Карпато-Подільського регіону України / Н.П. Анінко // Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. праць. – Вип. 655.: Географія. – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2011 – 106 с.;
3. Бейдик О.О. Рекреаційні ресурси України: навчальний посібник. - 3-є видання переробл. та допов. – К.: Альтерпрес, 2011. – 462 с.;
4. Генкин Д.М. Массовые праздники / Д.М. Генкин. – М.: Просвещение, 1976. – 202 с.4
5. Грицку-Андрієш Ю.П, Бучко Ж.І. Фестивальний туризм у системі рекреаційно-туристської діяльності / Грицку-Андрієш Ю.П, Бучко Ж.І. // Науковий вісник Чернівецького університету. - 2010. - Вип.519-520. - С.56-60.;
6. Скочиляс С. Розвиток фестивального туризму в середньовічних замках та фортецях України / Скочиляс С. // «Львівська політехніка»: зб. наук. Праць;
7. Офіційний сайт Бережанського державного історико-архітектурного заповідника [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.diaz.ber.te.ua>;
8. Афіша Тернопільської області [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ternopil.visit.ua/afisha-ternopil>.

ЗМІСТ

<i>КУПАЧ Т.Г., ПАНИЧ А.В.</i>	<i>ЦЕНТРИ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ РОЗВИТКУ</i>	<i>204</i>
<i>ОЛШЕВСЬКА Ю.А.; ПАНЧЕНКО В.В.</i>	<i>АНАЛІЗ СТАНУ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ НА СУМЩИНІ</i>	<i>221</i>
<i>КІПТЕНКО В.К., ТИЩЕНКО А.О.</i>	<i>ТУРИСТИЧНІ ІНТЕРНЕТ-ПОРТАЛИ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ</i>	<i>238</i>
<i>ШИНДЛЯРСЬКА Н.П., ДЕМ'ЯНЕНКО С.О.</i>	<i>РОЗВИТОК ФЕСТИВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ НА ТЕРИТОРІЇ ЗАМКОВИХ СПОРУД ТЕРНОПІЛЬЩИНИ</i>	<i>251</i>

СОДЕРЖАНИЕ

<i>КУПАЧ Т.Г., ПАНИЧ А.В.</i>	<i>ЦЕНТРЫ СЕЛЬСКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМА В ХЕРСОНСКОЙ ОБЛАСТИ И ПЕРСПЕКТИВЫ ИХ РАЗВИТИЯ</i>	<i>204</i>
<i>ОЛИШЕВСКАЯ Ю.А.; ПАНЧЕНКО В.В.</i>	<i>АНАЛИЗ СОСТОЯНИЯ РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКОГО ТУРИЗМА НА СУМЩИНЕ</i>	<i>221</i>
<i>КИПТЕНКО В.К., ТИЩЕНКО А.А.</i>	<i>ТУРИСТИЧЕСКИЕ ИНТЕРНЕТ-ПОРТАЛЫ УКРАИНЫ: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ</i>	<i>238</i>
<i>ШИНДЛЯРСЬКАЯ Н.П., ДЕМЬЯНЕНКО С.А.</i>	<i>РАЗВИТИЕ ФЕСТИВАЛЬНОГО ТУРИЗМА НА ТЕРРИТОРИИ ЗАМКОВЫХ СООРУЖЕНИЙ ТЕРНОПОЛЬЩИНЫ</i>	<i>251</i>

CONTENTS

<i>KUPACH T., PANYCH A.</i>	<i>CENTERS OF RURAL GREEN TOURISM IN THE KHERSON REGION AND THEIR DEVELOPMENT PRIORITY</i>	<i>204</i>
<i>OLISHEVSKA Y.; PANCHENKO V.</i>	<i>ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT OF RURAL TOURISM IN SUMY REGION</i>	<i>221</i>
<i>KIPTENKO V, TYSHCHENKO A.</i>	<i>TOURISM INTERNET PORTALS OF UKRAINE: CURRENT STATE AND PROBLEMS OF USAGE</i>	<i>238</i>
<i>SHYNDLYARSKA N., DEMYANENKO S.</i>	<i>THE DEVELOPMENT OF TOURISM FESTIVAL IN THE CASTLE CONSTRUCTIONS OF TERNOPIL REGION</i>	<i>251</i>